RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

advies 78.606/1
van 29 januari 2026

over

een voorontwerp van wet ‘tot omzetting van Richtlijn (EU) 2023/2225 van het Europees Parlement en de Raad van 18 oktober 2023 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 2008/48/EG en tot wijziging van sommige bepalingen van het Wetboek van economisch recht’

CONSEIL D’ÉTAT
section de législation

avis 78.606/1
du 29 janvier 2026

sur

un avant-projet de loi ‘transposant la directive (UE) 2023/2225 du Parlement européen et du Conseil du 18 octobre 2023 relative aux contrats de crédit aux consommateurs et abrogeant la directive 2008/48/CE et modifiant certaines dispositions du Code de droit économique’

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

Op 5 december 2025 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister van Economie verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van wet 'tot omzetting van Richtlijn (EU) 2023/2225 van het Europees Parlement en de Raad van 18 oktober 2023 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 2008/48/EG en tot wijziging van sommige bepalingen van het Wetboek van economisch recht'.

Het voorontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 20 januari 2026. De kamer was samengesteld uit Pierre LEFRANC, kamervoorzitter, Brecht STEEN en Tim CORTHAUT, staatsraden, Michel TISON, assessor, en Wim GEURTS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Tina COEN, auditeur en toegelicht door Pieter VAN CLEYNENBREUGEL, adjunct-auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Tim CORTHAUT, staatsraad.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 29 januari 2026.

*

Le 5 décembre 2025, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le Ministre de l'Économie à communiquer un avis dans un délai de trente jours, sur un avant-projet de loi 'transposant la directive (UE) 2023/2225 du Parlement européen et du Conseil du 18 octobre 2023 relative aux contrats de crédit aux consommateurs et abrogeant la directive 2008/48/CE et modifiant certaines dispositions du Code de droit économique'.

L'avant-projet a été examiné par la première chambre le 20 janvier 2026. La chambre était composée de Pierre LEFRANC, président de chambre, Brecht STEEN et Tim CORTHAUT, conseillers d'État, Michel TISON, assesseur, et Wim GEURTS, greffier.

Le rapport a été rédigé par Tina COEN, auditeur, et présenté par Pieter VAN CLEYNENBREUGEL, auditeur adjoint.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Tim CORTHAUT, conseiller d'État.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 29 janvier 2026.

*

‡LW-BCCIKBGBG-HIGAGVT‡

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond[1], alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

2.1. Het om advies voorgelegde voorontwerp van wet beoogt voornamelijk diverse aanpassingen door te voeren aan de bepalingen inzake het consumentenkrediet en het hypothecair krediet van het Wetboek van economisch recht (hierna: "WER").

De artikelen 2 tot en met 41 van het voorontwerp strekken in hoofdzaak tot omzetting van richtlijn (EU) 2023/2225 van het Europees Parlement en de Raad van 18 oktober 2023 'inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 2008/48/EG', waarbij de bepalingen inzake het consumentenkrediet van het WER worden gewijzigd.

De artikelen 42 tot en met 52 wijzigen een aantal bepalingen inzake het hypothecair krediet.

Voorts wijzigt artikel 53 de registratieverplichting in de Centrale voor Kredieten aan Particulieren, wijzigen de artikelen 54 tot en met 63 de bepalingen inzake de uitoefening van de activiteit van de verstrekker van consumenten- en/of hypothecair krediet en voeren de artikelen 64 tot en met 67 wijzigingen door in de sanctiebepalingen, vervat in boek VII van het WER. De artikelen 68 tot en met 74 brengen de bepalingen van boek XV van het WER die verband houden met het opsporen en vaststellen van inbreuken in overeenstemming met de wijzigingen die het voorontwerp aan de bepalingen van boek VII van datzelfde wetboek aanbrengt.

2.2. Artikel 75 van het voorontwerp strekt daarnaast tot wijziging van artikel 61/1, 1°, van de wet van 4 april 2014 'betreffende de verzekeringen', met betrekking tot het recht om vergeten te worden. Ook die bepaling strekt tot omzetting van richtlijn (EU) 2023/2225.

2.3. De aan te nemen wet treedt in werking op 20 november 2026, behalve de artikelen 14, 3°, 30, 45, 47, 72, 3°, 8°, 11° en 13° en 74, waarvoor het gemene recht geldt[2] (artikel 77 van het voorontwerp). Artikel 76 voorziet in een overgangsbepaling.

[1] Aangezien het om een voorontwerp van wet gaat, wordt onder "rechtsgrond" de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

[2] Artikel 4 van de wet van 31 mei 1961 'betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en in werking treden van wetten en verordeningen'.

‡LW-BCCIKBGBG-HIGAGVT‡

ALGEMENE OPMERKINGEN

3. Met richtlijn (EU) 2023/2225 wordt een maximale of volledige harmonisatie beoogd. Artikel 42 van de richtlijn bepaalt in dat verband:

> "1. In zoverre deze richtlijn geharmoniseerde bepalingen bevat, mogen de lidstaten in hun nationale wetgeving geen bepalingen handhaven of invoeren die afwijken van die welke in deze richtlijn zijn opgenomen, tenzij anders bepaald in deze richtlijn.
>
> 2. In afwachting van verdere harmonisatie geldt dat een lidstaat die gebruikmaakt van de regelgevingsopties bedoeld in artikel 2, leden 5 tot en met 8, artikel 8, lid 8, artikel 14, leden 2 en 3, artikel 16, leden 4 en 6, artikel 18, lid 11, artikel 24, lid 5, artikel 25, lid 6, artikel 26, leden 4 en 8, artikel 29, lid 4, artikel 31, lid 2, artikel 32, leden 4 en 5, artikel 35, leden 3 en 4, artikel 37, lid 3, en artikel 41, lid 9, de Commissie onverwijld in kennis stelt hiervan en van eventuele latere wijzigingen. De Commissie stelt deze informatie beschikbaar voor het publiek via een website of op een andere gemakkelijk toegankelijke wijze. De lidstaten nemen ook passende maatregelen om deze informatie te verspreiden onder nationale kredietgevers, kredietbemiddelaars en consumenten."

Uit deze bepaling van de richtlijn mag, net zoals het geval was voor richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 'inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG van de Raad'[3], evenwel niet worden afgeleid dat de beoogde harmonisatie absoluut van aard is en dat de lidstaten ter zake over geen enkele bevoegdheid meer beschikken om van de richtlijn afwijkende of bijkomende regels inzake consumentenkrediet vast te stellen.

De door richtlijn (EU) 2023/2225 beoogde harmonisatie is vooreerst beperkt door de omschrijving van het toepassingsgebied ervan. In overweging 14 van de richtlijn wordt de volgende verduidelijking gegeven:

> "De in deze richtlijn opgenomen definities bepalen het toepassingsgebied van de harmonisatie. De verplichting van de lidstaten om deze richtlijn om te zetten dient derhalve te worden beperkt tot het door deze definities bepaalde toepassingsgebied. Deze richtlijn mag de lidstaten evenwel niet beletten om, overeenkomstig het Unierecht, de bepalingen van de richtlijn toe te passen op gebieden die er niet onder vallen. (…)"

De lidstaten kunnen derhalve kredietovereenkomsten regelen die buiten het toepassingsgebied van de richtlijn vallen, zoals vastgelegd in artikel 2 van de richtlijn. In dat verband moet het enig artikel van Protocol (Nr. 25) 'betreffende de uitoefening van de gedeelde bevoegdheden', gevoegd bij het Verdrag van Lissabon, in herinnering worden gebracht. Deze bepaling stelt dat "[w]anneer de Unie overeenkomstig artikel 2, lid 2, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie inzake gedeelde bevoegdheden op een bepaald gebied optreedt, […] deze uitoefening van bevoegdheden enkel betrekking [heeft] op de door de betrokken handeling van de Unie geregelde materie en niet op het gehele gebied". Zo bevat artikel 2, lid 2, van de richtlijn een opsomming van kredietovereenkomsten waarop zij niet van toepassing is en valt uit artikel 2, leden 3 en 4, van de richtlijn af te leiden dat niet alle bepalingen van de richtlijn

[3] Adv.RvS 47.240/1 van 12 november 2009 over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 13 juni 2010 'tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet', opmerking 1.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

van toepassing zijn op sommige kredietovereenkomsten. Overweging 23 van de richtlijn stelt, wat deze laatste categorie van kredietovereenkomsten betreft:

> "In het geval van bijzondere soorten kredietovereenkomsten, waarop alleen sommige bepalingen van deze richtlijn van toepassing zijn, moeten de lidstaten vrij blijven om dergelijke soorten kredietovereenkomsten in hun nationaal recht te regelen voor wat andere, niet bij deze richtlijn geharmoniseerde aspecten betreft."

Voorts beoogt de richtlijn slechts welbepaalde aspecten van het consumentenkrediet te regelen. Ook vanuit die optiek wordt het streven naar maximale harmonisatie getemperd. In overweging 13 van de richtlijn wordt hieromtrent het volgende vermeld:

> "Volledige harmonisatie is nodig om te waarborgen dat alle consumenten in de Unie een hoog en gelijkwaardig niveau van bescherming van hun belangen genieten en om een goed werkende interne markt te creëren. Het mag de lidstaten derhalve niet worden toegestaan nationale bepalingen te handhaven of in te voeren die afwijken van de bepalingen in deze richtlijn, tenzij deze richtlijn anders bepaalt. Deze beperking moet echter alleen gelden voor door deze richtlijn geharmoniseerde bepalingen. Indien zulke geharmoniseerde bepalingen niet bestaan, moeten de lidstaten de vrijheid behouden om nationale wetgeving te handhaven of in te voeren."

Bepaalde artikelen van richtlijn (EU) 2023/2225 voorzien dan weer veeleer in een minimale en niet in een maximale harmonisatie, zoals bijvoorbeeld het geval is voor de regulering van en het toezicht op kredietgevers (zie overweging 82[4]).

Tot slot bevat de richtlijn een aantal machtigingen op grond waarvan de lidstaten bepalingen kunnen handhaven of invoeren die afwijken van die welke in de richtlijn zijn opgenomen. Het betreft meer bepaald de regelgevingsopties bedoeld in artikel 2, leden 5 tot en met 8, artikel 8, lid 8, artikel 14, leden 2 en 3, artikel 16, leden 4 en 6, artikel 18, lid 11, artikel 24, lid 5, artikel 25, lid 6, artikel 26, leden 4 en 8, artikel 29, lid 4, artikel 31, lid 2, artikel 32, leden 4 en 5, artikel 35, leden 3 en 4, artikel 37, lid 3, en artikel 41, lid 9, van de richtlijn (zie artikel 42.2 van de richtlijn).

4. Zoals de Raad van State, afdeling Wetgeving, al heeft opgemerkt in advies 47.240/1 bij het voorontwerp dat uiteindelijk tot de omzetting van richtlijn nr. 2008/48/EG heeft geleid,[5] moeten de internrechtelijke bepalingen inzake het consumentenkrediet kunnen worden ingepast in het zo-even geschetste stramien van de door de richtlijn beoogde harmonisatie.

4.1. In dat verband moet worden vastgesteld dat sommige bepalingen van de ontworpen regeling geen steun lijken te vinden in voormelde richtlijn of qua formulering in meer of mindere mate afwijken van de tekst van die richtlijn. Waar dit aanleiding kan geven tot twijfel of de richtlijn correct is omgezet, worden daarover opmerkingen gemaakt bij de artikelsgewijze bespreking.

[4] "Om voor transparantie en stabiliteit op de markt te zorgen, moeten de lidstaten in afwachting van verdere harmonisatie zorgen voor de nodige maatregelen voor de regulering van en het toezicht op kredietgevers."

[5] Adv.RvS 47.240/1 van 12 november 2009, opmerking 1.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

4.2. Bovendien moet worden gewezen op een aantal internrechtelijke bepalingen inzake het consumentenkrediet die door het voorontwerp ongewijzigd blijven, maar waarvan de vraag rijst of ze nog met richtlijn (EU) 2023/2225 verenigbaar zijn.

4.2.1. In de eerste plaats wijkt artikel VII.72 van het WER, dat als zodanig niet door het om advies voorgelegde voorontwerp wordt gewijzigd, op een aantal punten af van de tekst van de artikelen 10, lid 10, en 11, lid 8, van richtlijn (EU) 2023/2225.[6] Zo heeft de buitentoepassingstelling, voorzien in artikel VII.72, eerste lid, van het WER, ook betrekking op de artikelen VII.74 en VII.75 van het WER die nochtans geen omzetting vormen van de artikelen 10 en 11 van richtlijn (EU) 2023/2225. Daarnaast heeft die buitentoepassingstelling betrekking op "leveranciers van goederen of dienstverleners die als agenten in nevenfunctie optreden", terwijl in voornoemde richtlijnbepalingen sprake is van "leveranciers van goederen of dienstverleners die als kredietbemiddelaar in nevenactiviteit optreden". Voorts is in artikel VII.72, eerste lid, van het WER sprake van "de verplichting van de kredietgever" terwijl deze bepaling met het oog op de correcte omzetting van richtlijn (EU) 2023/2225, anders dan het geval was in artikel 7 van richtlijn 2008/48/EG[7], zou moeten worden uitgebreid tot "de verplichting van de kredietgever en, in voorkomend geval, de kredietbemiddelaar". Tot slot is het niet duidelijk op welke Unierechtelijke machtiging de uitzondering, voorzien in artikel VII.72, tweede lid, van het WER, steunt.

4.2.2. Ook het ongewijzigde artikel VII.97, § 1, eerste lid, van het WER wijkt af van richtlijn (EU) 2023/2225. Terwijl de kredietgever blijkens eerstgenoemde bepaling "een billijke en objectief gegronde vergoeding [kan] bedingen in geval van volledige of gedeeltelijke terugbetaling", heeft die volgens de tekst van artikel 29, lid 2, van de richtlijn[8] in dergelijk geval onder bepaalde voorwaarden "recht […] op een billijke en objectief gegronde vergoeding voor eventuele kosten die rechtstreeks verband houden met de vervroegde aflossing."

Gevraagd om de verhouding van deze bepaling tot voornoemde richtlijnbepaling te duiden, antwoordde de gemachtigde als volgt:

> "De wet consumentenkrediet van 1991 gebruikte de bewoording 'heeft recht op', maar deze bewoording werd aangepast naar de huidige bewoording ('kan bedingen') bij de omzetting van de wet consumentenkrediet van 1991 in boek VII van het Wetboek van economisch recht. De volgende uitleg werd daarbij verstrekt: 'de bestaande bepalingen inzake vervroegde terugbetaling voorzien door 23 WCK werd herschreven en gespreid over de artikelen VII.96 en VII. 97. Er zijn geen inhoudelijke veranderingen.' (zie DOC 53K3429, p. 29).

[6] Beide artikelen luiden als volgt: "[d]it artikel is niet van toepassing op leveranciers van goederen of dienstverleners die als kredietbemiddelaar in nevenactiviteit optreden. Dit doet geenszins af aan de verplichting van de kredietgever of, in voorkomend geval, van de kredietbemiddelaar om ervoor te zorgen dat de consument de in dit artikel bedoelde precontractuele informatie ontvangt."

[7] "De artikelen 5 en 6 zijn niet van toepassing op leveranciers van goederen of aanbieders van diensten die bij wijze van nevenactiviteit als kredietbemiddelaar optreden. Dit doet geenszins af aan de verplichting van de kredietgever ervoor te zorgen dat de consument de in die artikelen bedoelde precontractuele informatie ontvangt."

[8] "De lidstaten zorgen ervoor dat de kredietgever in geval van een vervroegde aflossing recht heeft op een billijke en objectief gegronde vergoeding voor eventuele kosten die rechtstreeks verband houden met de vervroegde aflossing, mits de vervroegde aflossing valt in een termijn waarvoor een vaste debetrentevoet geldt."

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

Er kan aangehaald worden dat de kredietgever weliswaar recht heeft op een billijke en objectief gegronde vergoeding in het geval van vervroegde terugbetaling, maar hiertoe niet verplicht is. In dat opzicht dient de bewoording 'kan bedingen' worden te begrepen, zonder afbreuk te doen aan het recht van de kredietgever cfr. art. 29.2 richtlijn (EU) 2023/2225. Het recht van de kredietgever wordt bevestigd in artikel VII.78, § 3, 13° WER (in het voorontwerp art. VII.78, § 2, 27° WER)."

Het antwoord van de gemachtigde overtuigt niet. Zelfs in samenhang gelezen met (het ongewijzigde) artikel VII.78, § 3, 13°, van het WER komt aan de mogelijkheid om iets te bedingen bezwaarlijk dezelfde draagwijdte toe als aan het "recht hebben op". Derhalve dient het voorontwerp te worden aangevuld met een artikel dat artikel VII.97, § 1, eerste lid, van het WER in overeenstemming brengt met artikel 29, lid 2, van richtlijn (EU) 2023/2225.

4.3. Tot slot worden sommige artikelen van richtlijn (EU) 2023/2225 blijkens de in het wetgevingsdossier opgenomen omzettingstabel niet omgezet. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de artikelen 10, lid 9,[9] en 21, lid 3,[10] van de richtlijn.

4.4. Voor diverse van de hiervoor geïdentificeerde discrepanties wordt niet steeds een verduidelijking gegeven in de memorie van toelichting. Hierdoor is het voor wie de regelgeving moet toepassen allesbehalve evident om zich een helder beeld te vormen van de mate waarin de internrechtelijke bepalingen inzake het consumentenkrediet een getrouwe omzetting vormen van richtlijn (EU) 2023/2225, buiten het toepassingsgebied van die richtlijn vallen, steunen op een van de daarin voorziene regelgevingsopties dan wel een te billijken afwijking vormen van een van de taalversies van de richtlijn.[11]

Het strekt dan ook sterk tot aanbeveling om in de memorie van toelichting van het voorontwerp uitgebreid(er) en op meer systematische wijze stil te staan bij de wijze waarop elk van de internrechtelijke bepalingen inzake het consumentenkrediet in het stramien van richtlijn (EU) 2023/2225 kunnen worden ingepast, al was het maar om ermee aan te tonen dat het uitblijven van de omzetting geen vergetelheid betreft of niet berust op de misvatting dat dergelijke omzetting niet zou hoeven.

---

[9] "Bij een kredietovereenkomst waarbij de betalingen door de consument niet tot een directe overeenkomstige aflossing van het totale kredietbedrag leiden, maar dienen voor kapitaalvorming gedurende de termijnen en onder de voorwaarden die zijn vastgelegd in de kredietovereenkomst of in een nevenovereenkomst, neemt de kredietgever en, in voorkomend geval, de kredietbemiddelaar in de in lid 1 bedoelde precontractuele informatie een duidelijke en beknopte vermelding op dat dergelijke kredietovereenkomsten niet voorzien in een garantie tot terugbetaling van het totale uit hoofde van de kredietovereenkomst opgenomen kredietbedrag, tenzij die garantie uitdrukkelijk wordt gegeven."

[10] "Een kredietovereenkomst waarbij de betalingen door de consument niet tot een directe overeenkomstige aflossing van het totale kredietbedrag leiden, maar dienen voor kapitaalvorming gedurende de termijnen en onder de voorwaarden die zijn vastgelegd in de kredietovereenkomst of in een nevenovereenkomst, bevat, naast de in lid 1 bedoelde informatie, een duidelijke en beknopte vermelding dat dergelijke kredietovereenkomsten niet voorzien in een garantie tot terugbetaling van het uit hoofde van de kredietovereenkomst opgenomen totale kredietbedrag, tenzij die garantie uitdrukkelijk wordt gegeven."

[11] Zo kan voor de omzetting van het begrip "duurzame drager", vermeld in artikel 3.11 van richtlijn (EU) nr. 2023/2225, inderdaad worden verwezen naar artikel I.1, 15°, van het WER dat de begripsomschrijving van "duurzame gegevensdrager" omvat en inhoudelijk identiek is. Wel moeten de stellers van het voorontwerp consistent zijn in hun begrippengebruik en dienen doorheen de tekst van het voorontwerp de woorden "duurzame drager" telkens te worden vervangen door "duurzame gegevensdrager".

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

In zoverre lidstaten, zoals uiteengezet in opmerking 3, in hun nationale wetgeving, behoudens uitdrukkelijke machtiging, geen bepalingen mogen handhaven die afwijken van die welke in voormelde richtlijn zijn opgenomen, zouden de stellers in het licht van de voorbeelden van dit advies opnieuw moet onderzoeken of de bepalingen van het ontwerp gelezen in samenhang met de ongewijzigde bepalingen van het WER een volledige en correcte omzetting van de richtlijn vormen. In elk geval zal men ten laatste bij de mededeling aan de Europese Commissie overeenkomstig artikel 48, lid 2, van de richtlijn met het oog op het vermijden van een inbreukprocedure overeenkomstig artikel 260, lid 3, van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie voldoende duidelijke en nauwkeurige inlichtingen over de maatregelen ter omzetting van een richtlijn moeten verstrekken. Om te voldoen aan de verplichting om de rechtszekerheid in acht te nemen en te verzekeren dat alle bepalingen van deze richtlijn op hun volledige grondgebied worden omgezet, zijn de lidstaten gehouden om, desgevallend met concordantietabellen, uiteen te zetten met welke – bestaande of nieuwe – nationale bepaling of bepalingen elk van de bepalingen van de richtlijn wordt omgezet.[12]

5. Daarentegen mag voor de beoordeling van de overeenstemming van de internrechtelijke bepalingen inzake het consumentenkrediet met het Europees recht, anders dan de gemachtigde in een aantal van haar antwoorden voorhoudt, niet zonder meer een parallel worden getrokken met de internrechtelijke bepalingen inzake het hypothecair krediet.

5.1. Het is weliswaar zo dat een aantal internrechtelijke bepalingen inzake het consumentenkrediet en het hypothecair krediet overlappen. Dat geldt in het bijzonder voor het begrippenkader van (het eerste) artikel VI.9 van het WER dat voor beide kredietstelsels wordt toegepast. Beide kredietstelsels bouwen evenwel voort op andere Europese regelgeving.

De internrechtelijke bepalingen inzake hypothecair krediet vormen meer bepaald de omzetting van richtlijn 2014/17/EU van het Europees Parlement en de Raad van 4 februari 2014 'inzake kredietovereenkomsten voor consumenten met betrekking tot voor bewoning bestemde onroerende goederen en tot wijziging van de Richtlijnen 2008/48/EG en 2013/36/EU en Verordening (EU) 1093/2010'. Terwijl diverse bepalingen van die richtlijn inhoudelijk overlappen met bepalingen van richtlijn (EU) 2023/2225, is dat niet voor alle bepalingen het geval. Bovendien gaat de door richtlijn 2014/17/EU beoogde harmonisatie van de internrechtelijke regels inzake hypothecair krediet minder verder dan richtlijn (EU) 2023/2225. Eerstgenoemde richtlijn belet de lidstaten in beginsel namelijk niet om, anders dan het geval is voor richtlijn (EU) 2023/2225, strengere voorschriften ter bescherming van de consumenten te handhaven of in te voeren, mits die voorschriften stroken met hun verplichtingen op grond van het Unierecht (zie artikel 2 van richtlijn 2014/17/EU[13]). Aanvullingen en uitbreidingen die toegelaten zijn overeenkomstig artikel 2, lid 1, van richtlijn 2014/17/EU voor hypothecaire kredieten, kunnen bijgevolg verboden

[12] HvJ 8 juli 2019, *Commissie/België*, zaak C-543/17; ECLI:EU:C:2019:573, punt 59.

[13] "1. Deze richtlijn belet de lidstaten niet strengere voorschriften ter bescherming van de consumenten te handhaven of in te voeren, mits die voorschriften stroken met hun verplichtingen op grond van het Unierecht.

2. Onverminderd lid 1 zullen de lidstaten in hun nationale wetgeving geen bepalingen handhaven of invoeren die afwijken van die welke zijn opgenomen in artikel 14, lid 2, en bijlage II, deel A, met betrekking tot precontractuele standaardinformatie middels een gestandaardiseerd Europees informatieblad en artikel 17, leden 1 tot en met 5, 7 en 8, en bijlage I met betrekking tot een gemeenschappelijke, consistente Uniestandaard voor de berekening van het jaarlijkse kostenpercentage."

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

zijn door artikel 42 van richtlijn 2023/2225 voor consumentenkredieten, zodat het begrippenapparaat niet langer zonder meer kan worden gedeeld voor beide soorten kredietovereenkomsten.

5.2. Ter illustratie kunnen drie voorbeelden worden aangehaald.[14]

5.2.1. Vooreerst wordt blijkens het (ongewijzigde) tweede lid van artikel I.9, 35°, van het WER met een "kredietbemiddelaar" gelijkgesteld "de persoon die kredietovereenkomsten aanbiedt of toestaat wanneer deze overeenkomsten het voorwerp uitmaken van een onmiddellijke overdracht of indeplaatsstelling ten gunste van een andere vergunninghoudende of geregistreerde kredietgever aangewezen in de overeenkomst". Gevraagd op welke bepaling van richtlijn (EU) 2023/2225 deze gelijkstelling van bepaalde kredietgevers met kredietbemiddelaars steunt, antwoordde de gemachtigde als volgt:

> "Deze gelijkstelling vloeit niet voort uit de richtlijn 2023/2225. Ze is echter niet nieuw en wordt dus niet opgenomen in het kader van de omzetting van de richtlijn 2023/2225. Deze gelijkstelling stond al in de definitie van 'kredietbemiddelaar' in de wet consumentenkrediet van 1991. Het is in deze wet opgenomen door de wet van 24 maart 2003. In de voorbereidende werkzaamheden van deze werd dit als volgt gemotiveerd (zie DOC 50K1730, p. 8): 'Zij beogen de gelijkstelling van de verkoper-kredietgever die zijn kredietovereenkomsten of de schuldvorderingen uit de kredietovereenkomsten onmiddellijk overdraagt aan een derde erkende kredietgever met een kredietbemiddelaar. Economisch gezien fungeert deze persoon als een loutere tussenpersoon: het is de kredietgeverovernemer die in werkelijkheid de voorwaarden van de kredietovereenkomst bepaalt. De voorgestelde wijzigingen hebben tot doel dat deze persoon juridisch wordt gelijkgesteld met de kredietbemiddelaar en dat bijvoorbeeld Hoofdstuk V van de wet op hem van toepassing wordt. Het is niet de bedoeling om de juridische status van de partijen bij de overeenkomst te wijzigen, maar enkel de verplichtingen die uit deze wet voortvloeien.'
>
> Deze gelijkstelling werd vervolgens ongewijzigd overgenomen in artikel I.9 WER, bij de invoeging ervan door de wet van 19 april 2014 houdende invoeging van boek VII 'Betalings- en kredietdiensten' in het Wetboek van economisch recht, houdende invoeging van de definities eigen aan boek VII en de straffen voor inbreuken op boek VII, in de boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht, en houdende diverse andere bepalingen. Bij deze invoeging was de wetgever van mening dat de tekst van Richtlijn 2014/17/EU inzake hypothecair krediet niet in de weg stond aan de toevoeging van een dergelijke gelijkstelling en niet in strijd was met de definitie van het begrip 'kredietbemiddelaar' in die richtlijn. Gezien de gelijkenis tussen de definities van 'kredietbemiddelaar' in de richtlijn 2014/17/EU en in richtlijn (EU) 2023/2225, kan dezelfde redenering worden toegepast, zodat deze gelijkstelling ook voor consumentenkrediet is gehandhaafd."

[14] Andere voorbeelden zijn o.m. (i) het begrip "gebundelde verkoop" in (het ongewijzigde) artikel I.9, 89°, van het WER, waarvan de omschrijving afwijkt van artikel 3, punt 16) van richtlijn (EU) nr. 2023/2225 en (ii) het ontworpen artikel VII.74/2, § 3, van het WER, waarvan de omschrijving afwijkt van artikel 16 van voormelde richtlijn. Over deze verschillen bevraagd, antwoordde de gemachtigde telkens met verwijzing naar bepalingen van richtlijn 2014/17/EU, waarbij ervoor is geopteerd om de bewoordingen van de bepalingen inzake consumentenkrediet maximaal te aligneren op die van het hypothecair krediet.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

Uit de eventuele verenigbaarheid van artikel I.9, 35°, tweede lid, van het WER met richtlijn 2014/17/EU kunnen nochtans, om de zonet aangehaalde redenen, geen conclusies worden getrokken omtrent de verenigbaarheid van diezelfde bepaling met richtlijn (EU) 2023/2225. De definitie van "kredietbemiddelaar" in punt 12) van artikel 3 van richtlijn (EU) 2023/2225 laat een degelijke gelijkstelling immers niet toe. Gelet op het hogervermelde beginsel van maximale harmonisatie dat aan de richtlijn ten grondslag ligt kunnen definities die ter omzetting van die richtlijn worden gebruikt niet ruimer zijn dan de richtlijn toelaat, ongeacht of de uitbreidingen nieuw zijn of teruggaan op bestaande nationale regelingen.

5.2.2. Ten tweede omschrijft het ongewijzigde artikel I.9, 41°, eerste lid, van het WER het begrip "totale kosten van het krediet voor de consument" als "alle kosten die de consument moet betalen in verband met de kredietovereenkomst en die de kredietgever bekend zijn, met uitzondering van de notariskosten" en bevat het een opsomming van de diverse kosten die hierin onder meer zijn begrepen. Het tweede lid van dit artikel sluit vervolgens een aantal kosten uitdrukkelijk van dit begrip uit.[15]

Terwijl artikel I.9, 41°, eerste lid, van het WER de omzetting vormt van artikel 3, punt 5), van richtlijn (EU) 2023/2225[16], is het niet duidelijk van welke richtlijnbepaling het tweede lid de omzetting vormt. Hieromtrent bevraagd, antwoordde de gemachtigde als volgt:

> "Deze definitie werd ingevoerd bij de wet van 13 juni 2010 ter omzetting van de consumentenkredietrichtlijn van 2008. In de concordantietabel aldaar wordt er verwezen naar artikel 3, g) richtlijn consumentenkrediet van 2008 alsook naar artikel 19.2 van dezelfde richtlijn. In artikel 19.2 van voornoemde richtlijn (en artikel 30.2, eerste alinea van richtlijn 2023/2225) wordt bepaald welke kosten worden uitgesloten en deze tekst werd hernomen in artikel 1, 5° van de wet consumentenkrediet van 1991 (dat nu artikel I.9, 41° WER is). Voor de volledigheid geven we nog mee dat de bepaling onder c werd ingevoegd bij de wet van 22 april 2016 ter omzetting van richtlijn 2014/17/EU van 4 februari 2014 inzake hypothecair krediet."

[15] "De totale kosten van het krediet voor de consument omvatten niet:

a) kosten en vergoedingen die de consument moet betalen wegens niet naleving van een in de kredietovereenkomst opgenomen verbintenis;

b) de andere kosten dan de aankoopprijs die de consument bij het verwerven van goederen of diensten in elk geval moet betalen, ook indien contant wordt betaald;

c) de kosten voor registratie en overschrijving van de overdracht van een onroerend goed."

[16] "In deze richtlijn wordt verstaan onder: 'totale kosten van het krediet voor de consument': alle kosten, inclusief rente, commissielonen, belastingen en vergoedingen van welke aard ook, die de consument in verband met de kredietovereenkomst moet betalen en die de kredietgever bekend zijn, met uitzondering van notariskosten; de totale kosten van het krediet voor de consument omvatten ook de kosten in verband met nevendiensten met betrekking tot de kredietovereenkomst, met name verzekeringspremies, indien bovendien het sluiten van een overeenkomst over die nevendiensten verplicht is om het krediet, in voorkomend geval op de geadverteerde voorwaarden, te verkrijgen".

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

Artikel 30, lid 2, van richtlijn (EU) 2023/2225[17-18] heeft echter uitsluitend betrekking op het jaarlijkse kostenpercentage, terwijl het begrip "totale kosten van het krediet voor de consument" ook elders in de richtlijn en in de nationale omzettingsbepalingen wordt gehanteerd (zie bv. het bestaande artikel I.9, 66°, en de ontworpen artikelen VII.64, § 2, VII.69/1, § 2, en VII.96, eerste lid, van het WER). Door voormelde kosten uit te sluiten op niveau van het begrip "totale kosten van het krediet voor de consument", dreigt daaraan voor de toepassing van die artikelen een andere draagwijdte te moeten worden gegeven dan in richtlijn (EU) 2023/2225 is bepaald.

In de context van het hypothecair krediet worden de "door de consument te betalen kosten voor de niet-nakoming van de in de kredietovereenkomst vastgestelde verplichtingen" (punt a van artikel I.9, 41°, tweede lid, van het WER) evenwel wél uitdrukkelijk uitgesloten van de totale kosten van het aan de consument verleende krediet (zie artikel 4, punt 13, van richtlijn 2014/17/EU[19]).

Aan het begrip "totale kosten van het krediet voor de consument" lijkt aldus een andere draagwijdte toe te komen naargelang het in de context van gewoon dan wel hypothecair krediet wordt gehanteerd.

5.2.3. Als laatste voorbeeld kan het ontworpen artikel I.9, 79°/1, van het WER worden aangehaald. Die bepaling bevat een omschrijving van het begrip "personeel". Daargelaten de vaststelling dat dit begrip niet is gedefinieerd in richtlijn (EU) 2023/2225 en dat het, gelet op het autonoom karakter van Unierechtelijke begrippen die niet via verwijzing naar internrechtelijke bepalingen worden ingevuld, in beginsel niet aan de lidstaten toekomt om in een omschrijving te voorzien, zelfs als daarvoor maximaal wordt aangesloten bij hetgeen in de overwegingen van de richtlijn hieromtrent wordt uiteengezet, zal de definitie van het begrip "personeel" in het ontworpen artikel VI.9, 79°/1 van het WER tevens gelden in de context van het hypothecair krediet. En

[17] Artikel 30.2 van richtlijn (EU) nr. 2023/2225 luidt: "2. Om het jaarlijkse kostenpercentage te berekenen, worden de totale kosten van het krediet voor de consument bepaald, met uitzondering van kosten die consumenten moeten betalen wegens niet-naleving van een in de kredietovereenkomst opgenomen verplichting en de andere kosten dan de aankoopprijs die zij bij het afnemen van goederen of diensten in elk geval moeten betalen, ook indien contant wordt betaald.

De kosten voor het beheer van een rekening waarop zowel betalingen als kredietopnemingen worden geboekt, de kosten voor het gebruik van een betaalmiddel waarmee zowel betalingen als kredietopnemingen kunnen worden verricht en de overige kosten voor betalingsverrichtingen worden in de totale kosten van het krediet voor de consument meegerekend, tenzij de opening van de rekening facultatief is en de kosten voor de rekening duidelijk en afzonderlijk in de kredietovereenkomst of een andere met de consument gesloten overeenkomst zijn bepaald."

[18] Uit de eerste alinea van deze bepaling volgt dat voor de berekening van het jaarlijkse kostenpercentage de totale kosten van het krediet voor de consument moet worden bepaald, met uitzondering van een aantal uitdrukkelijk vermelde kosten. Die kosten stemmen overeen met de punten a) en b) van artikel I.9, 49°, tweede lid, van het WER.

[19] "Voor de toepassing van deze richtlijn wordt verstaan onder: 'totale kosten van het aan de consument verleende krediet': de totale kosten van het aan de consument verleende krediet als omschreven in artikel 3, onder g), van Richtlijn 2008/48/EG, met inbegrip van de kosten voor de waardebepaling van het onroerend goed, waar die waardebepaling nodig is om het krediet te verkrijgen, maar met uitzondering van de registratiekosten voor de eigendomsoverdracht van het onroerend goed. Het omvat niet door de consument te betalen kosten voor de niet-nakoming van de in de kredietovereenkomst vastgestelde verplichtingen".

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

artikel 4, punt 11, van richtlijn 2014/17/EU[20] bevat reeds een – inhoudelijk andersluidende – definitie van het begrip "personeelsleden".

5.3. In zoverre de door de ontworpen regeling gewijzigde (dan wel gehandhaafde) internrechtelijke bepalingen inhoudelijk zowel tot omzetting van richtlijn (EU) 2025/2223 als tot omzetting van richtlijn 2014/17/EU strekken, zullen de stellers van het voorontwerp zich ervan moeten vergewissen dat beide Europese rechtskaders op dezelfde wijze naar intern recht kunnen worden omgezet. Als zulks niet het geval is, zal voor het consumentenkrediet en het hypothecair krediet alsnog in een meer gedifferentieerde regeling met aangepaste definities moeten worden voorzien.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 1

6. Anders dan artikel 1 van het voorontwerp laat uitschijnen, strekt de om advies voorgelegde tekst slechts tot een gedeeltelijke omzetting van richtlijn (EU) 2023/2225. Diverse bepalingen van die richtlijn zijn immers hernomen uit richtlijn 2008/48/EU en aldus reeds omgezet naar Belgisch recht.

Dit dient tot uitdrukking te worden gebracht in artikel 1, tweede lid, van het voorontwerp, door de woorden "de omzetting" te vervangen door "de gedeeltelijke omzetting".

Bij de mededeling van de omzetting aan de Europese Commissie overeenkomstig artikel 48, lid 2, van richtlijn (EU) 2023/2225 zullen niettemin ook de bestaande bepalingen die volgens de stellers van het voorontwerp ter omzetting van de richtlijn strekken, moeten worden geïdentificeerd. Het verdient aanbeveling dat ook al te doen in de memorie van toelichting.

Artikel 2

7.1. Artikel 2 van het voorontwerp bevat diverse wijzigingen van artikel I.9 van het WER. Op dit ogenblik bestaan er evenwel twee artikelen I.9 in het voormelde wetboek. Enkel op basis van de structuur van beide artikelen I.9 en de context van het voorliggende wetsontwerp kan men besluiten dat wordt beoogd om artikel I.9 van boek I, titel 2, hoofdstuk 5, te wijzigen en niet het artikel I.9 van boek I, titel 2, hoofdstuk 6, van het WER.

[20] "Voor de toepassing van deze richtlijn wordt verstaan onder 'Personeelsleden':

a) elke natuurlijke persoon die voor de kredietgever of kredietbemiddelaar werkzaam is, en rechtstreeks onder deze richtlijn vallende activiteiten uitoefent of bij de uitoefening van onder deze richtlijn vallende activiteiten contacten met consumenten heeft;

b) elke natuurlijke persoon die voor een aangewezen vertegenwoordiger werkzaam is en bij de uitoefening van onder deze richtlijn vallende activiteiten contacten met consumenten heeft;

c) elke natuurlijke persoon die rechtstreeks leiding geeft aan of toezicht houdt op de onder a) en b) bedoelde natuurlijke personen".

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

De Raad van State wijst er andermaal[21] op dat het voorliggende wetsontwerp het best te baat wordt genomen om de nummering van de betrokken wetsbepalingen aan te passen zodat de onduidelijkheid die voortvloeit uit het gegeven dat er in het Wetboek van economisch recht twee artikelen I.9 bestaan, wordt verholpen.

7.2. In de omschrijving van het begrip "overschrijding" in het ontworpen artikel I.9, 52°, van het WER werd de zinsnede "de mogelijkheid biedt bedragen op te nemen" vervangen door de zinsnede "gelden ter beschikking stelt". Gevraagd of diezelfde zinsnede in het ongewijzigde artikel I.9, 51°, van het WER niet evenzeer moet worden vervangen, antwoordde de gemachtigde als volgt:

> "De bewoording van 'overschrijding' werd in de richtlijn (EU) 2023/2225 aangepast. Aangezien de bewoording in het Nederlands beter aansluit bij de Engelse en Franse tekst werd de bewoording aangepast voor de definitie van 'overschrijding'. Deze wijziging werd in de richtlijn (EU) 2023/2225 niet doorgevoerd voor wat betreft de definitie van 'geoorloofde debetstand' waardoor het niet nodig werd geacht om dit aan te passen in art. I.9, 51 WER. Voor beide definities wordt dus de bewoording van de richtlijn (EU) 2023/2225 gevolgd."

Hiermee kan niet worden ingestemd. Uit een analyse van de Franse, Duitse, Spaanse, Portugese, Roemeense, Italiaanse en Engelse versies van punten 18° ("geoorloofde debetstand op een rekening") en 19° ("overschrijding") van artikel 3 van richtlijn (EU) 2023/2225 blijkt immers dat de formulering van beide begrippen in elk van deze taalversies steeds op elkaar is afgestemd. Hieruit lijkt, weliswaar onder voorbehoud van tegenindicaties in nog andere taalversies van de richtlijn, te moeten worden afgeleid dat het behoud van de woorden "de mogelijkheid biedt bedragen op te nemen" in de omschrijving van het begrip "geoorloofde debetstand op een rekening" in artikel 3, punt 18), van richtlijn (EU) 2023/2225 berust op een materiële vergissing die in het kader van de voorgenomen omzetting naar nationaal recht rechtzetting behoeft.

Over die discrepantie wordt het best contact opgenomen met de Europese Commissie met het oog op bevestiging van die lezing en de bekendmaking van een eventuele rechtzetting.

Artikel 2 van het voorontwerp moet zo nodig worden aangevuld, teneinde het bestaande artikel I.9, 51°, van het WER en het ontworpen artikel I.9, 52°, van het WER nauwer te doen aansluiten bij de bedoelde draagwijdte van de richtlijn.

[21] Zie reeds adv.RvS 64.837/1 van 24 januari 2019 over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 2 mei 2019 'houdende diverse bepalingen inzake economie', opmerking 7; adv.RvS 77.144/1 van 27 december 2024, over een wetsvoorstel 'tot wijziging van het Wetboek van economisch recht, teneinde de landbouwers een eerlijk inkomen te waarborgen', opmerking 7 en adv.RvS 75.059/1-4-16 van 29 januari 2024, over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 3 mei 2024 'houdende diverse bepalingen inzake economie (I)' en tot de wet van 25 mei 2024 'tot wijziging van boek XV van het Wetboek van economisch recht en van de wet van 27 maart 2023 tot bescherming van het beroep en de titel van landmeter-expert en tot oprichting van een Orde van landmeters-experten', voetnoot 11.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

Artikel 8

8. In het door artikel 8 van het voorontwerp ontworpen artikel VII.64, § 2, eerste lid, 4°, van het WER wordt het vermelden van "de duur van de kredietovereenkomst" verplicht gemaakt, terwijl volgens artikel 8, lid 3, d), van richtlijn (EU) 2023/2225, slechts "in voorkomend geval, de duur van de kredietovereenkomst" moet worden vermeld. Hierover bevraagd, antwoordde de gemachtigde als volgt:

> "Deze bepaling is een omzetting van artikel 5.1, alinea 2, 4° consumentenkredietrichtlijn van 2008.
>
> De duur van de kredietovereenkomst is een essentieel element. Bijgevolg moet de duur van de kredietovereenkomst wordt opgenomen in het representatief voorbeeld en ze moet zoveel mogelijk overeenkomen met de karakteristieken van de kredietovereenkomst die de kredietgever vermeldt in zijn reclame.
>
> Er is dus geopteerd om de huidige tekst van artikel VII.64, § 1, 4° WER ('duur van de kredietovereenkomst') te behouden."

Met het antwoord van de gemachtigde kan niet worden ingestemd. Artikel 5, lid 1, van richtlijn 2008/48/EU (thans: artikel 10, lid 3 van richtlijn (EU) 2023/2225) regelt de precontractuele informatieverplichtingen, terwijl het ontworpen artikel VII.64, § 2, 3°, van het WER betrekking heeft op de in reclame op te nemen standaardinformatie. Die bepaling vormt derhalve de omzetting van artikel 8, lid 3, van richtlijn (EU) 2023/2225 en die bepaling stelt, anders dan artikel 10, lid 3, van diezelfde richtlijn, de vermelding van de duur van de kredietovereenkomst slechts "in voorkomend geval" verplicht.[22]

In zoverre richtlijn (EU) 2023/2225 geen machtiging lijkt te bevatten op grond waarvan de lidstaten de in reclame op te nemen standaardinformatie mogen verstrengen, dient de tekst van het ontworpen artikel VII.64, § 2, 3°, van het WER te worden afgestemd op die van artikel 8, lid 3, van de richtlijn.

Artikelen 14 en 23

9.1. Het door artikel 14 van het voorontwerp ontworpen artikel VII.69, § 1, eerste lid, eerste zin, van het WER luidt:

> "In het raam van het beoordelen van de kredietwaardigheid vragen de kredietgever en de kredietbemiddelaar aan de consument die om een kredietovereenkomst verzoekt en, in voorkomend geval, aan de steller van een persoonlijke zekerheid, de relevante en nauwkeurige informatie inzake het inkomen en de uitgaven van de consument en andere financiële en economische omstandigheden die noodzakelijk is en evenredig met de aard, duur, waarde en risico's van het krediet voor de consument."

Deze bepaling moet worden gelezen in samenhang met het door artikel 23 van het voorontwerp ontworpen artikel VII.77, § 1, eerste lid, van het WER, naar luid waarvan de

[22] Dat was overigens onder gelding van richtlijn 2008/48/EU ook reeds het geval (zie artikel 4.2, d) van die richtlijn).

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

kredietgever "eveneens [overgaat] tot de grondige beoordeling van de kredietwaardigheid van de persoonlijke zekerheidsstellers".

Gevraagd hoe beide bepalingen zich tot richtlijn (EU) 2023/2225 verhouden, antwoordde de gemachtigde als volgt:

- wat betreft het ontworpen artikel VII.69, § 1, eerste lid, eerste zin, van het WER:

"Overweging 55 van richtlijn 2023/2225 zegt het volgende: 'Bij de beoordeling van het vermogen van de consument om aan zijn verplichtingen uit hoofde van de kredietovereenkomst te voldoen, moet de kredietgever rekening houden met relevante factoren en specifieke omstandigheden, bijvoorbeeld, maar niet uitsluitend, of er in het geval van krediet ter financiering van studiekosten of ter dekking van uitzonderlijke gezondheidszorgkosten die overeenkomstig deze richtlijn zijn verstrekt, voldoende bewijs is dat dergelijk krediet de consument toekomstige inkomsten zullen opleveren, **dan wel of er zekerheden of andere vormen van garanties voorhanden zijn die de consument zou kunnen aanwenden als onderpand voor het krediet**.' (eigen markering)

Er is gekozen om de huidige bewoording van art. VII.69, § 1 WER te behouden, die het volgende stelt: 'In het raam van het beoordelen van de kredietwaardigheid vragen de kredietgever en de kredietbemiddelaar aan de consument die om een kredietovereenkomst verzoekt en, in voorkomend geval, aan de steller van een persoonlijke zekerheid'.

Deze bewoording werd ingevoegd in de consumentenkredietwet van 1991 bij de wet van 24 maart 2003. Door de hervorming van 2003 werd de plicht van de professional ingevoerd om zich eveneens te informeren over de financiële situatie en de terugbetalingsmogelijkheden aan de stellers van een persoonlijke zekerheid. De wet schrijft aan deze plicht zich te informeren dus hetzelfde doel toe als aan de plicht om informatie te verzamelen van de consument als hoofdschuldenaar. Het gaat erom *'hun financiële toestand en hun terugbetalingsmogelijkheden te beoordelen en, in ieder geval, hun lopende financiële verbintenissen'* te beoordelen. Deze plicht zich te informeren impliceert bijgevolg dat, wanneer uit de verzamelde informatie zou blijken dat de financiële situatie van de borg deze laatste niet toelaat terug te betalen, de kredietgever zijn verbintenis zou moeten weigeren."

- wat betreft het ontworpen artikel VII.77, § 1, eerste lid van het WER:

"Er is inderdaad gekozen om de zinssnede in huidig art. VII.77, § 1, eerste lid WER te behouden om de reden dat de kredietgever rekening moet houden met alle pertinente factoren en specifieke omstandigheden, zoals het bestaan van zekerheden of andere garanties voorhanden die de consument zou kunnen aanwenden als onderpand voor het krediet (zie overweging 55 van richtlijn 2023/2225).

De kredietwaardigheidsanalyse van de zekerheidssteller valt buiten het geharmoniseerde acquis van de richtlijn. De kredietwaardigheidsbeoordeling van de persoon die de persoonlijke zekerheid stelt heeft als doel te bepalen of deze persoon in staat zal zijn om zijn verbintenis na te komen wanneer er een beroep zal worden gedaan op zijn waarborg. Om deze kredietwaardigheid te beoordelen, mag de kredietgever enkel rekening houden met de inkomsten van de persoon die de zekerheid stelt. Hij mag deze niet bijtellen bij deze van de kredietnemer, aangezien het precies de rol is van de persoonlijke zekerheidssteller om tussen te komen in geval van wanbetaling van de kredietnemer."

De antwoorden van de gemachtigde kunnen worden bijgevallen. Het komt de Raad van State voor dat overweging 55 van de richtlijn een niet-exhaustieve lijst bevat van de elementen die strekken tot de beoordeling van de effectieve kredietwaardigheid van de aanvrager,

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

waarbij weliswaar ook rekening kan worden gehouden met "zekerheden of andere vormen van garanties [die] voorhanden zijn die de consument zou kunnen aanwenden als onderpand voor het krediet", maar waarbij het normdoel niet gehaald zou worden als daarbij geen rekening kan worden gehouden met de kredietwaardigheid van een eventuele persoonlijke zekerheidssteller. Een garantie van een insolvabele persoonlijke zekerheidssteller kan bezwaarlijk worden beschouwd als een "garantie (…) die de consument zou kunnen aanwenden als onderpand".

Daar komt nog bij dat, in de mate dat die bepaling ook tot doel heeft om de persoonlijke zekerheidssteller te beschermen tegen het aangaan van verplichtingen die zijn draagkracht te boven gaan, het voorontwerp een doel nastreeft dat buiten het geharmoniseerde gebied van de richtlijn valt, zodat het aan de lidstaten toekomt om hierover bijkomende bepalingen aan te nemen.[23] Het verdient niettemin aanbeveling om die doelstelling daarom te expliciteren in de memorie van toelichting.

9.2. Artikel 6 van de richtlijn luidt als volgt:

> "De lidstaten zorgen ervoor dat de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om een krediet te krijgen, niet discriminerend zijn voor consumenten die legaal in de Unie verblijven op grond van hun nationaliteit of verblijfplaats of op enige grond als bedoeld in artikel 21 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, wanneer die consumenten binnen de Unie een kredietovereenkomst aanvragen, sluiten of erover beschikken.
>
> De eerste alinea doet geen afbreuk aan de mogelijkheid om verschillende voorwaarden voor toegang tot een krediet te bieden indien die verschillende voorwaarden terdege door objectieve criteria worden gerechtvaardigd."

Artikel 21 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (hierna: Handvest) luidt:

> "1. Iedere discriminatie, met name op grond van geslacht, ras, kleur, etnische of sociale afkomst, genetische kenmerken, taal, godsdienst of overtuiging, politieke of andere denkbeelden, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte, een handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid, is verboden.
>
> 2. Binnen de werkingssfeer van de Verdragen en onverminderd de bijzondere bepalingen ervan, is iedere discriminatie op grond van nationaliteit verboden."

Het ontworpen artikel VII.69, § 1, tweede en derde lid, van het WER luidt:

> "Onverminderd het voorgaande, mogen de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om een krediet te krijgen, niet discriminerend zijn voor consumenten die legaal in de Unie verblijven op grond van hun nationaliteit of verblijfplaats of op enige grond als

[23] Vergelijk – weliswaar met betrekking tot richtlijn 2005/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2005 'betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt en tot wijziging van Richtlijn 84/450/EEG van de Raad, Richtlijnen 97/7/EG, 98/27/EG en 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad en van Verordening (EG) nr. 2006/2004 van het Europees Parlement en de Raad' ("richtlijn oneerlijke handelspraktijken") – HvJ 30 juni 2011, C-288/10, *WAMO*, ECLI:EU:C:2011:443, waar het Hof oordeelde dat de Belgische sperperiode slechts met de richtlijn oneerlijke handelspraktijken strijdig is in de mate dat die bepaling is aangenomen ter bescherming van de consument, zodat die richtlijn er niet aan in de weg staat dat de sperperiode wordt gehandhaafd omwille van andere doelstellingen, met name de gelijkheid in verkoopkansen tussen handelaars waarborgen en het bestaan van de kleine middenstanders beschermen, omdat de richtlijn daarop geen betrekking heeft.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

bedoeld in de wet 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, wanneer die consumenten binnen de Unie een kredietovereenkomst aanvragen, sluiten of erover beschikken.

Het tweede lid doet geen afbreuk aan de mogelijkheid om verschillende voorwaarden voor toegang tot een krediet te bieden indien die verschillende voorwaarden terdege door objectieve criteria worden gerechtvaardigd."

Uit de vergelijking van de inhoud van artikel 21 van het Handvest met de beschermde criteria, vermeld in de wet van 30 juli 1981 en de wetten van 10 mei 2007, blijkt dat discriminatie op grond van "het behoren tot een nationale minderheid" niet uitdrukkelijk voorkomt in een van deze drie antidiscriminatiewetten. De andere in die wetten opgesomde beschermde criteria lijken op het eerste gezicht voldoende ruim omschreven om ook discriminaties op grond van "het behoren tot een nationale minderheid" te vatten. Dat geldt in het bijzonder voor de criteria "afkomst", "nationale of etnische afstamming", "taal", "politieke overtuiging" en "geloof of levensbeschouwing". Zulks doet evenwel geen afbreuk aan de vaststelling dat het "behoren tot een nationale minderheid" in artikel 21 van het Handvest als een zelfstandig beschermd criterium is aangemerkt.

Teneinde met zekerheid te komen tot een volledige omzetting van artikel 6 van richtlijn (EU) 2023/2225 wordt de verwijzing in artikel VII.69, § 1, tweede lid, van het WER naar de verschillende wettelijke bepalingen (de antidiscriminatiewetten) het best vervangen door een algemene verwijzing naar de verschillende discriminatiegronden, vermeld in artikel 21 van het Handvest.[24] Gelet op de volledige harmonisatie die door richtlijn (EU) 2023/2225 wordt nagestreefd is het Handvest, niettegenstaande artikel 53 van dat Handvest, bovendien de enige relevante grondrechtenstandaard bij de omzetting van die richtlijn.[25]

Artikel 17

10.1. Naar aanleiding van de omzetting van richtlijn 2008/48/EU is er volgens de gemachtigde voor gekozen om het begrip "kredietbedrag" in plaats van "totale kredietbedrag" te hanteren.[26] In het licht daarvan moet het woord "totale" uit de Nederlandse versie van het ontworpen artikel VII.70, § 5, 6°, tweede zin, worden weggelaten.

[24] Zie, in gelijkluidende zin, adv.RvS 78.055/1/V van 24 september 2025 over een voorontwerp van wet 'houdende diverse bepalingen inzake economie (I)', opm. 7.4.

[25] HvJ 26 februari 2013, C-399/11, *Melloni*, ECLI:EU:C:2013:107.

[26] Voor een verantwoording van deze afwijkende woordkeuze, zie *Parl.St.* Kamer nr. 52-2468/001, p. 23:

"Bij een bevraging door de Raad van State werd aangegeven dat het begrip 'kredietbedrag' reeds bestaat in de huidige wetgeving, dit begrip algemeen gangbaar is geworden, noch in de rechtspraak noch in de rechtsleer wordt betwist en perfect overeenstemt met de ratio legis van de richtlijn. Daarentegen geeft het woord 'totaal' zoals het voorkomt in de richtlijn de indruk dat het zou gaan om de som van alle kredietopnemingen die een consument zou kunnen verrichten, wat bij bv. een revolving credit niet het geval is. Dit was trouwens ook nooit de bedoeling van de Europese regelgever. Om deze redenen wordt voorgesteld om het bestaande begrip 'kredietbedrag' te weerhouden."

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

10.2. Het verdient aanbeveling om, zoals in artikel 10.7 van richtlijn (EU) 2023/2225, in het ontworpen artikel VII.70, § 7, van het WER te verduidelijken dat het een afwijking betreft van de vijfde paragraaf.

10.3. Teneinde er geen twijfel over te laten bestaan dat de verplichting vermeld in het ontworpen artikel VII.70, § 8, van het WER zowel op de kredietgever als, in voorkomend geval, op de kredietbemiddelaar rust,[27] dient in deze bepaling nauwer te worden aangesloten bij de tekst van artikel 10, lid 8, van de richtlijn.

10.4. Artikel 17 van het voorontwerp strekt tot omzetting van artikel 10 van richtlijn (EU) 2023/2225. Lid 9 van die bepaling[28] wordt blijkens de omzettingstabel evenwel niet omgezet.

Hieromtrent bevraagd, antwoordde de gemachtigde als volgt:

> "[Artikel 10.9 van de richtlijn] werd niet omgezet ingevolge het verbod op wedersamenstelling van kapitaal bij consumentenkrediet (art. VII.87, § 3 WER)."

De Raad van State heeft in advies 47.240/1 van 12 november 2009 aangaande dit verbod op wedersamenstelling het volgende opgemerkt:

> "Artikel 27 van het ontwerp strekt ertoe een aantal wijzigingen aan te brengen in artikel 31 van de wet van 12 juni 1991. Die wijzigingen laten evenwel artikel 31, § 3, onverlet. Deze laatste bepaling verbiedt het stelsel van reconstitutie van het kapitaal, zoals bedoeld in artikel 5, 2, van de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet. Artikel 10, lid 4, van de richtlijn regelt de informatieverplichtingen bij reconstitutiekredieten. Weliswaar betekent dit niet dat de lidstaten ertoe verplicht zijn om effectief in reconstitutiekredieten te voorzien. Niettemin rijst de vraag of het behoud van het absoluut verbod ten aanzien van buitenlandse kredietverleners, in artikel 31, § 3, van de wet van 12 juni 1991, in het licht van de in de richtlijn vermelde informatieverplichtingen, niet als een ongeoorloofde belemmering van het vrij verkeer van diensten zou kunnen worden opgevat."[29]

Hetzelfde voorbehoud moet worden gemaakt bij dit voorontwerp.

[27] Zie artikel 10.8 van richtlijn (EU) 2023/2225.

[28] "Bij een kredietovereenkomst waarbij de betalingen door de consument niet tot een directe overeenkomstige aflossing van het totale kredietbedrag leiden, maar dienen voor kapitaalvorming gedurende de termijnen en onder de voorwaarden die zijn vastgelegd in de kredietovereenkomst of in een nevenovereenkomst, neemt de kredietgever en, in voorkomend geval, de kredietbemiddelaar in de in lid 1 bedoelde precontractuele informatie een duidelijke en beknopte vermelding op dat dergelijke kredietovereenkomsten niet voorzien in een garantie tot terugbetaling van het totale uit hoofde van de kredietovereenkomst opgenomen kredietbedrag, tenzij die garantie uitdrukkelijk wordt gegeven."

[29] Adv.RvS 47.240/1 van 12 november 2009, opmerking 1 bij artikel 27.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

Artikel 25

11. In de Nederlandse versie van het ontworpen artikel VII.78/1, eerste lid, van het WER moet het werkwoord "gebeuren" in het enkelvoud worden geplaatst.

Artikel 35

12. Artikel 25, lid 2, van richtlijn (EU) 2023/2225 luidt:

> "De lidstaten schrijven voor dat, in geval van een aanzienlijke overschrijding gedurende meer dan een maand, de kredietgever de consument, op papier of op de door de consument gekozen en in de overeenkomst tot het openen van een rekening-courant gespecificeerde duurzame drager, onverwijld op de hoogte brengt van:
>
> a) de overschrijding;
>
> b) het betreffende bedrag;
>
> c) de debetrentevoet;
>
> d) de eventuele toepasselijke boetes, kosten of verwijlinteresten;
>
> e) de terugbetalingsdatum.
>
> Bovendien bieden kredietgevers, in geval van regelmatige overschrijding, de consument adviesdiensten aan, indien beschikbaar, en verwijzen zij de consument kosteloos door naar schuldadviesdiensten."

In het ontworpen artikel VII.101 van het WER wordt het begrip "aanzienlijke overschrijding" nader gepreciseerd als "een overschrijding [die] minstens 1.250 euro bedraagt en langer dan een maand aanhoudt".

Gevraagd uit welke richtlijnbepaling blijkt dat de lidstaten mogen preciseren wat als "aanzienlijke overschrijding" moet worden aangemerkt, antwoordde de gemachtigde als volgt:

> "In artikel 18 van de consumentenkredietrichtlijn van 2008 was er reeds sprake van 'een aanzienlijke overschrijding'. Dit werd in de wet van 13 juni 2010 op het consumentenkrediet vertaald in een bedrag van 1.250 euro, met de volgende toelichting (zie DOC 52K2468, p. 52): '*Het voorgestelde bedrag van 1250 euro gaat uit van een gemiddeld maandloon maar kan in functie van de praktijk door de Koning verder aangepast worden na advies van de Raad voor het Verbruik.'* De Raad van State (advies nr. 47.240/1 van 12 november 2009) had destijds geen opmerkingen bij deze bepaling.
>
> De drempel is dus geen nieuwigheid die wordt ingevoerd ter omzetting van de consumentenkredietrichtlijn van 2023, maar maakt deel uit van het huidig acquis."

In zoverre richtlijn (EU) 2023/2225 het begrip "aanzienlijke overschrijding" niet nader omschrijft en de lidstaten evenmin machtigt om in internrechtelijke bepalingen in dergelijke omschrijving te voorzien,[30] betreft het een autonoom Unierechtelijk begrip waarvan de draagwijdte

[30] Artikel 25, lid 6, van richtlijn (EU) nr. 2023/2225 machtigt de lidstaten slechts om "in overeenstemming met het Unierecht strengere bepalingen [te] handhaven of aan [te] nemen met betrekking tot aangelegenheden die verband houden met de bescherming van consumenten die over een mogelijkheid tot overschrijding beschikken, anders dan de in dit artikel bedoelde."

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

niet mag worden beperkt in het nationale recht, ook al komt de gehanteerde drempel niet onredelijk voor.

Derhalve moet voor de formulering van het ontworpen artikel VII.101 van het WER aansluiting worden gezocht bij de tekst van artikel 25, lid 2, van richtlijn (EU) 2023/2225 en dient de zinsnede "een overschrijding [die] minstens 1.250 euro bedraagt en langer dan een maand aanhoudt" in het ontworpen artikel VII.101 van het WER te worden vervangen door de woorden "aanzienlijke overschrijding".

Artikel 53

13. In het ontworpen artikel VII.148, § 1, van het WER moeten de vierkante haakjes worden weggelaten.

Artikel 75

14.1. Ingevolge artikel 75 van het voorontwerp zal afdeling I*bis* ("Recht om vergeten te worden") van hoofdstuk 1 van titel II van de wet van 4 april 2014 'betreffende de verzekeringen' voortaan ook tot (gedeeltelijke) omzetting van richtlijn (EU) 2023/2225 strekken.

Volgens de beginselen van de wetgevingstechniek[31] moet de vermelding van de omzetting van de betrokken Europese richtlijn blijken uit de gewijzigde wet, te dezen de wet van 4 april 2014.

Daartoe zou een omzettingsbepaling kunnen worden ingevoegd aan het begin van afdeling I*bis* ("Recht om vergeten te worden") van hoofdstuk 1 van titel II van de wet van 4 april 2014. Maar aangezien artikel 2 van de wet van 4 april 2014 al een omzettingsbepaling bevat, verdient het aanbeveling om een nieuw lid in die bepaling in te voegen waarin wordt vermeld dat de bepalingen van afdeling I*bis*, voor zover ze betrekking hebben op een verzekeringspolis met betrekking tot een kredietovereenkomst, de gedeeltelijke omzetting betreffen van richtlijn (EU) 2023/2225.

14.2. De stellers van het voorontwerp worden erop gewezen dat de Raad van State, afdeling Wetgeving, heden ook advies uitbrengt over een wetsvoorstel[32] dat evenzeer strekt tot wijziging van artikel 61/1, 1°, van de wet van 4 april 2014 met het oog op de omzetting van artikel 14, lid 4, van richtlijn (EU) 2023/2225.[33]

---

[31] Zie *Beginselen van de wetgevingstechniek. Handleiding voor het opstellen van wetgevende en reglementaire teksten*, Raad van State, 2008, te raadplegen op de internetsite van de Raad van State (www.raadvst-consetat.be), aanbeveling 94, formule F 4-1-2-3.

[32] Adv.RvS 78.531/1 over een wetsvoorstel 'tot wijziging van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen, teneinde het recht om vergeten te worden uit te breiden tot verzekeringen voor consumentenkredieten' (*Parl.St.* Kamer, 2024-25, nr. 56-1079/001).

[33] "De lidstaten schrijven voor dat persoonsgegevens betreffende de diagnose van oncologische ziekten van consumenten niet mogen worden gebruikt in het kader van een verzekeringspolis met betrekking tot een

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

De daarin voorgestelde wijziging is inhoudelijk identiek als het ontworpen artikel 61/1, 1°, van het WER, met dien verstande dat in een afwijkende inwerkingtredingsregeling wordt voorzien. Er zal over gewaakt moeten worden dat slechts één van deze wetgevende initiatieven doorgang vindt.

Artikel 76

15. In artikel 76, §§ 1, tweede lid en 2, tweede lid, van het voorontwerp, dient telkens in het tweede lid de datum te worden bepaald.

Bovendien verdient het aanbeveling om in artikel 76, § 1, eerste lid, van het voorontwerp niet te verwijzen naar "de in het artikel 77 bedoelde datum van inwerkingtreding", maar naar "20 november 2026". Sommige bepalingen van de aan te nemen wet hebben immers overeenkomstig artikel 77 van het voorontwerp een andere datum van inwerkingtreding, wat voor verwarring kan zorgen.

*

kredietovereenkomst na een door de lidstaten vast te stellen periode van ten hoogste 15 jaar na het einde van de medische behandeling van de consument."

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique [1] et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET

2.1. L'avant-projet de loi soumis pour avis a principalement pour objet d'apporter diverses adaptations aux dispositions du Code de droit économique (ci-après : « CDE ») relatives au crédit à la consommation et au crédit hypothécaire.

Les articles 2 à 41 de l'avant-projet ont principalement pour objet la transposition de la directive (UE) 2023/2225 du Parlement européen et du Conseil du 18 octobre 2023 'relative aux contrats de crédit aux consommateurs et abrogeant la directive 2008/48/CE', en modifiant les dispositions du CDE relatives au crédit à la consommation.

Les articles 42 à 52 modifient un certain nombre de dispositions relatives au crédit hypothécaire.

Ensuite, l'article 53 modifie l'obligation d'enregistrement dans la Centrale des crédits aux particuliers, les articles 54 à 63 modifient les dispositions relatives à l'exercice de l'activité de prêteur en crédit à la consommation et/ou en crédit hypothécaire et les articles 64 à 67 apportent des modifications au régime de sanctions contenu dans le livre VII du CDE. Les articles 68 à 74 alignent les dispositions du livre XV du CDE relatives à la recherche et à la constatation des infractions sur les modifications que l'avant-projet apporte aux dispositions du livre VII de ce même Code.

2.2. L'article 75 de l'avant-projet a en outre pour objet de modifier l'article 61/1, 1°, de la loi du 4 avril 2014 'relative aux assurances' pour ce qui concerne le droit à l'oubli. Cette disposition vise elle aussi à transposer le directive (UE) 2023/2225.

2.3. La loi à adopter entre en vigueur le 20 novembre 2026, à l'exception des articles 14, 3°, 30, 45, 47, 72, 3°, 8°, 11° et 13°, et 74, pour lesquels s'applique le droit commun [2] (article 77 de l'avant-projet). L'article 76 prévoit une disposition transitoire.

OBSERVATIONS GÉNÉRALES

3. La directive (UE) 2023/2225 vise une harmonisation maximale ou totale. L'article 42 de la directive dispose à cet égard ce qui suit :

[1] S'agissant d'un avant-projet de loi, on entend par « fondement juridique » la conformité aux normes supérieures.

[2] Article 4 de la loi du 31 mai 1961 'relative à l'emploi des langues en matière législative, à la présentation, à la publication et à l'entrée en vigueur des textes légaux et réglementaires'.

‡LW-BCCIKBGBG-HIGAGVT‡

« 1. Dans la mesure où la présente directive contient des dispositions harmonisées, les États membres ne peuvent pas maintenir ou introduire dans leur droit national des dispositions divergeant de celles prévues par la présente directive, sauf disposition contraire dans la présente directive.

2. Dans l'attente d'une harmonisation plus poussée, lorsqu'un État membre fait usage des choix réglementaires prévus à l'article 2, paragraphes 5 à 8, à l'article 8, paragraphe 8, à l'article 14, paragraphes 2 et 3, à l'article 16, paragraphes 4 et 6, à l'article 18, paragraphe 11, à l'article 24, paragraphe 5, à l'article 25, paragraphe 6, à l'article 26, paragraphes 4 et 8, à l'article 29, paragraphe 4, à l'article 31, paragraphe 2, à l'article 32, paragraphes 4 et 5, à l'article 35, paragraphes 3 et 4, à l'article 37, paragraphe 3, et à l'article 41, paragraphe 9, cet État membre en informe la Commission sans tarder et lui communique également toute modification ultérieure. La Commission rend cette information publique sur un site internet ou tout autre moyen facilement accessible. Les États membres prennent en outre les mesures appropriées pour diffuser cette information auprès des prêteurs, des intermédiaires de crédit et des consommateurs nationaux ».

Comme c'était le cas en ce qui concerne la directive 2008/48/CE du Parlement européen et du Conseil du 23 avril 2008 'concernant les contrats de crédit aux consommateurs et abrogeant la directive 87/102/CEE du Conseil' [3], il ne peut toutefois être déduit de cette disposition de la directive que l'harmonisation visée est absolue et que les États membres ne disposent plus à cet égard d'aucun pouvoir pour édicter des normes relatives au crédit à la consommation dérogatoires ou complémentaires par rapport à la directive.

L'harmonisation visée par la directive (UE) 2023/2225 est tout d'abord limitée par la définition de son champ d'application. Le considérant 14 de la directive apporte les précisions suivantes :

« Les définitions énoncées par la présente directive déterminent la portée de l'harmonisation. L'obligation qui incombe aux États membres de transposer la présente directive devrait, dès lors, être limitée à son champ d'application, tel qu'il résulte de ces définitions. Toutefois, la présente directive devrait être sans préjudice de l'application par les États membres, conformément au droit de l'Union, des dispositions de la présente directive à des domaines qui ne sont pas couverts par son champ d'application (...) ».

Les États membres peuvent dès lors régler des contrats de crédit qui n'entrent pas dans le champ d'application de la directive, tel qu'il est défini à l'article 2 de cette dernière. Il faut rappeler à cet égard l'article unique du Protocole n° 25 'sur l'exercice des compétences partagées', annexé au Traité de Lisbonne. Cette disposition énonce que « [e]n ce qui concerne l'article 2, paragraphe 2, du traité sur le fonctionnement de l'Union européenne relatif aux compétences partagées, lorsque l'Union mène une action dans un certain domaine, le champ d'application de cet exercice de compétence ne couvre que les éléments régis par l'acte de l'Union en question et ne couvre donc pas tout le domaine ». Ainsi, l'article 2, paragraphe 2, de la directive comprend une énumération de contrats de crédit auxquels elle ne s'applique pas et il se déduit de l'article 2, paragraphes 3 et 4, de la directive que les dispositions de la directive ne s'appliquent pas toutes à certains contrats de crédit. Le considérant 23 de la directive énonce, en qui concerne cette dernière catégorie de contrats de crédit, ce qui suit :

[3] Avis C.E. 47.240/1 du 12 novembre 2009 sur un avant-projet devenu la loi du 13 juin 2010 'modifiant la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation', observation 1.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

> « En ce qui concerne des types particuliers de contrats de crédit auxquels seules certaines des dispositions de la présente directive s'appliquent, les États membres devraient rester libres de réglementer, dans leur droit national, ces types de contrats de crédit pour ce qui est des aspects qui ne sont pas harmonisés par la présente directive ».

En outre, la directive ne vise à régler que des aspects bien déterminés du crédit à la consommation. Sous cet angle aussi, l'objectif d'une harmonisation maximale est tempéré. Le considérant 13 de la directive énonce à cet égard ce qui suit :

> « Une harmonisation complète est nécessaire pour garantir à tous les consommateurs de l'Union un niveau élevé et équivalent de protection de leurs intérêts et pour créer un marché intérieur performant. Par conséquent, les États membres ne devraient pas être autorisés à maintenir ou à introduire des dispositions nationales divergeant de celles prévues par la présente directive, sauf si cette dernière en dispose autrement. Cependant, une telle restriction ne devrait s'appliquer que dans le cas où il existe des dispositions harmonisées dans la présente directive. En l'absence de telles dispositions harmonisées, les États membres devraient être libres de maintenir ou d'introduire des dispositions législatives nationales ».

Certains articles de la directive (UE) 2023/2225 prévoient plutôt une harmonisation minimale et non maximale, comme c'est le cas, par exemple, de la réglementation et du contrôle applicables aux prêteurs (voir considérant 82 [4]).

Enfin, la directive contient un certain nombre d'habilitations sur la base desquelles les États membres peuvent maintenir ou introduire des dispositions divergeant de celles contenues dans la directive. Il s'agit plus précisément des choix réglementaires visés à l'article 2, paragraphes 5 à 8, à l'article 8, paragraphe 8, à l'article 14, paragraphes 2 et 3, à l'article 16, paragraphes 4 et 6, à l'article 18, paragraphe 11, à l'article 24, paragraphe 5, à l'article 25, paragraphe 6, à l'article 26, paragraphes 4 et 8, à l'article 29, paragraphe 4, à l'article 31, paragraphe 2, à l'article 32, paragraphes 4 et 5, à l'article 35, paragraphes 3 et 4, à l'article 37, paragraphe 3, et à l'article 41, paragraphe 9, de la directive (voir l'article 42.2 de la directive).

4. Comme le Conseil d'État, section de législation, l'a déjà observé dans l'avis 47.240/1 sur l'avant-projet qui a finalement transposé la directive 2008/48/CE [5], les dispositions de droit interne relatives au crédit à la consommation doivent pouvoir s'intégrer dans le cadre qui vient d'être décrit de l'harmonisation visée par la directive.

4.1. Force est de constater à cet égard que certaines dispositions de la réglementation en projet ne semblent pas trouver de fondement dans la directive précitée ou que leur formulation s'éloigne dans une plus moins large mesure du texte de cette directive. Des observations sont formulées à ce sujet dans le cadre de l'examen des articles lorsqu'il est permis de douter que la directive a été transposée correctement.

[4] « Afin d'assurer la transparence et la stabilité du marché, et dans l'attente d'une plus ample harmonisation, les États membres devraient veiller à mettre en place des mesures appropriées de réglementation ou de contrôle applicables aux prêteurs ».

[5] Avis C.E. 47.240/1 du 12 novembre 2009, observation 1.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

4.2. En outre, il convient d'attirer l'attention sur un certain nombre de dispositions de droit interne en matière de crédit à la consommation que l'avant-projet laisse inchangées mais pour lesquelles se pose la question de savoir si elles sont encore compatibles avec la directive (UE) 2023/2225.

4.2.1. En premier lieu, l'article VII.72 du CDE, qui n'est pas modifié en tant que tel par l'avant-projet soumis pour avis, s'écarte sur un certain nombre de points du texte des articles 10, paragraphe 10, et 11, paragraphe 8, de la directive (UE) 2023/2225 [6]. La non-application prévue à l'article VII.72, alinéa 1er, du CDE porte ainsi également sur les articles VII.74 et VII.75 du CDE, qui ne transposent pourtant pas les articles 10 et 11 de la directive (UE) 2023/2225. Cette non-application concerne en outre les « fournisseurs de biens ou […] prestataires de services agissant en qualité d'agents dans une fonction accessoire », alors que les dispositions de la directive précitées font état de « fournisseurs de biens ou […] prestataires de services agissant en qualité d'intermédiaires de crédit à titre accessoire ». Ensuite, l'article VII.72, alinéa 1er, du CDE mentionne « l'obligation du prêteur » alors que cette disposition devrait être élargie à « l'obligation du prêteur ou, le cas échéant, de l'intermédiaire de crédit » en vue de la transposition correcte de la directive (UE) 2023/2225, contrairement à ce qui était le cas à l'article 7 de la directive 2008/48/CE [7]. Enfin, il n'apparaît pas clairement quelle habilitation du droit de l'Union fonde l'exception prévue à l'article VII.72, alinéa 2, du CDE.

4.2.2. L'article VII.97, § 1er, alinéa 1er, inchangé, du CDE s'écarte également de la directive (UE) 2023/2225. Alors que, selon la disposition citée en premier, le prêteur « peut stipuler une indemnité équitable et objectivement justifiée, pour le cas d'un remboursement anticipé total ou partiel », selon le texte de l'article 29, paragraphe 2, de la directive [8], il a « droit à une indemnité équitable et objectivement justifiée pour les coûts éventuels liés directement au remboursement anticipé » dans un tel cas et sous certaines conditions.

Invitée à préciser l'articulation entre cette disposition et la disposition précitée de la directive, la déléguée a répondu en ces termes :

> « De wet consumentenkrediet van 1991 gebruikte de bewoording 'heeft recht op', maar deze bewoording werd aangepast naar de huidige bewoording ('kan bedingen') bij de omzetting van de wet consumentenkrediet van 1991 in boek VII van het Wetboek van economisch recht. De volgende uitleg werd daarbij verstrekt: 'de bestaande bepalingen inzake vervroegde terugbetaling voorzien door 23 WCK werd herschreven en gespreid over de artikelen VII.96 en VII. 97. Er zijn geen inhoudelijke veranderingen.' (zie DOC 53K3429, p. 29).

[6] Ces deux articles s'énoncent comme suit : « [l]e présent article ne s'applique pas aux fournisseurs de biens ou aux prestataires de services agissant en qualité d'intermédiaires de crédit à titre accessoire. La présente disposition ne porte pas atteinte à l'obligation du prêteur ou, le cas échéant, de l'intermédiaire de crédit de veiller à ce que le consommateur reçoive les informations précontractuelles visées au présent article ».

[7] « Les articles 5 et 6 ne s'appliquent pas aux fournisseurs de biens ou aux prestataires de services agissant en qualité d'intermédiaires de crédit à titre accessoire. La présente disposition ne porte pas atteinte à l'obligation du prêteur de veiller à ce que le consommateur reçoive les informations précontractuelles visées auxdits articles ».

[8] « Les États membres veillent à ce que, en cas de remboursement anticipé, le prêteur ait droit à une indemnité équitable et objectivement justifiée pour les coûts éventuels liés directement au remboursement anticipé, à condition que le remboursement anticipé intervienne pendant une période à taux débiteur fixe ».

‡LW-BCC|KBGBG-HIGAGVT‡

Er kan aangehaald worden dat de kredietgever weliswaar recht heeft op een billijke en objectief gegronde vergoeding in het geval van vervroegde terugbetaling, maar hiertoe niet verplicht is. In dat opzicht dient de bewoording 'kan bedingen' worden te begrepen, zonder afbreuk te doen aan het recht van de kredietgever cfr. art. 29.2 richtlijn (EU) 2023/2225. Het recht van de kredietgever wordt bevestigd in artikel VII.78, § 3, 13° WER (in het voorontwerp art. VII.78, § 2, 27° WER) ».

La réponse de la déléguée ne convainc pas. Même lue en combinaison avec l'article VII.78, § 3, 13°, (inchangé) du CDE, la possibilité de stipuler quelque chose n'a pas la même portée que « avoir droit à ». L'avant-projet doit par conséquent être complété par un article mettant l'article VII.97, § 1er, alinéa 1er, du CDE en conformité avec l'article 29, paragraphe 2, de la directive (UE) 2023/2225.

4.3. Enfin, selon le tableau de transposition figurant dans le dossier de législation, certains articles de la directive (UE) 2023/2225 ne sont pas transposés. Tel est le cas des articles 10, paragraphe 9 [9], et 21, paragraphe 3 [10], de la directive, par exemple.

4.4. L'exposé des motifs n'apporte pas toujours d'explication en ce qui concerne plusieurs des divergences identifiées ci-dessus. Il est donc difficile pour les personnes qui doivent appliquer la réglementation de se faire une idée claire de la mesure dans laquelle les dispositions de droit interne relatives au crédit à la consommation constituent une transposition fidèle de la directive (UE) 2023/2225, sont exclues du champ d'application de cette directive, s'appuient sur un des choix réglementaires qui y sont prévus ou constituent une dérogation justifiable à l'une des versions linguistiques de la directive [11].

Il est dès lors fortement recommandé d'examiner de manière (plus) approfondie et systématique, dans l'exposé des motifs de l'avant-projet, la manière dont chacune des dispositions de droit interne relatives au crédit à la consommation peut s'inscrire dans le cadre de la directive (UE) 2023/2225, ne fût-ce que pour démontrer que l'absence de transposition n'est pas due à un oubli ou ne repose pas sur l'idée erronée qu'une telle transposition ne serait pas nécessaire.

---

[9] « Dans le cas d'un contrat de crédit en vertu duquel les paiements effectués par le consommateur n'entraînent pas immédiatement un amortissement correspondant du montant total du crédit, mais servent à reconstituer le capital aux périodes et dans les conditions prévues par le contrat de crédit ou un contrat accessoire, le prêteur et, le cas échéant, l'intermédiaire de crédit incluent dans les informations précontractuelles visées au paragraphe 1 une déclaration claire et concise indiquant que les contrats de crédit de ce type ne garantissent pas le remboursement du montant total du crédit prélevé au titre du contrat de crédit, sauf si une telle garantie est expressément donnée ».

[10] « Dans le cas d'un contrat de crédit en vertu duquel les paiements effectués par le consommateur n'entraînent pas immédiatement un amortissement correspondant du montant total du crédit, mais servent à reconstituer le capital aux périodes et dans les conditions prévues par le contrat de crédit ou un contrat accessoire, le contrat de crédit comprend, outre les informations visées au paragraphe 1, une déclaration claire et concise que les contrats de crédit de ce type ne comportent pas de garantie de remboursement du montant total du crédit prélevé au titre du contrat de crédit, sauf si une telle garantie est expressément donnée ».

[11] En ce qui concerne le texte néerlandais, pour transposer la notion de « duurzame drager », mentionnée à l'article 3, 11), de la directive (UE) 2023/2225, il peut en effet être fait référence à l'article I.1, 15°, du CDE, qui contient la définition de la notion de « duurzame gegevensdrager », identique sur le fond. Les auteurs de l'avant-projet devront toutefois être cohérents dans l'utilisation de ces notions et remplacer chaque fois les mots « duurzame drager » par les mots « duurzame gegevensdrager » dans l'ensemble du texte de l'avant-projet.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

Dans la mesure où, ainsi qu'il a été observé au point 3, les États membres ne peuvent, sauf autorisation expresse, maintenir dans leur droit national des dispositions divergeant de celles contenues dans la directive susmentionnée, les auteurs devraient, à la lumière des exemples cités dans le présent avis, réexaminer si les dispositions du projet, lues en combinaison avec les dispositions inchangées du CDE, constituent une transposition complète et correcte de la directive. En tout état de cause, il convient de transmettre, au plus tard lors de la notification à la Commission européenne conformément à l'article 48, paragraphe 2, de la directive, des informations suffisamment claires et précises quant aux mesures de transposition d'une directive afin d'éviter une procédure d'infraction conformément à l'article 260, paragraphe 3, du Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne. Afin de satisfaire à l'obligation de sécurité juridique et d'assurer la transposition de l'intégralité des dispositions de cette directive sur l'ensemble du territoire concerné, les États membres sont tenus d'indiquer, le cas échéant en recourant à des tableaux de concordance, pour chaque disposition de ladite directive, la ou les dispositions nationales, existantes ou nouvelles, assurant sa transposition [12].

5. En revanche, l'appréciation de la conformité des dispositions de droit interne en matière de crédit à la consommation avec le droit européen ne saurait se faire par simple parallèle avec les dispositions de droit interne en matière de crédit hypothécaire, contrairement à ce que soutient la déléguée dans plusieurs de ses réponses.

5.1. Certes, il est vrai qu'un certain nombre de dispositions de droit interne en matière de crédit à la consommation et de crédit hypothécaire font double emploi. Tel est le cas en particulier pour le cadre notionnel de l'article (du premier article) VI.9 du CDE, qui s'applique aux deux systèmes de crédit. Les deux systèmes de crédit se basent pourtant sur une autre réglementation européenne.

Les dispositions de droit interne en matière de crédit hypothécaire constituent plus précisément la transposition de la directive 2014/17/UE du Parlement européen et du Conseil du 4 février 2014 'sur les contrats de crédit aux consommateurs relatifs aux biens immobiliers à usage résidentiel et modifiant les directives 2008/48/CE et 2013/36/UE et le règlement (UE) n° 1093/2010'. Bien que diverses dispositions de cette directive fassent double emploi sur le fond avec des dispositions de la directive (UE) 2023/2225, ce n'est pas le cas de l'ensemble des dispositions. En outre, l'harmonisation des règles de droit interne en matière de crédit hypothécaire visée par la directive 2014/17/UE va moins loin que la directive (UE) 2023/2225. En effet, contrairement à la directive (UE) 2023/2225, la directive citée en premier ne fait en principe pas obstacle au maintien ou à l'adoption par les États membres de dispositions plus strictes visant à protéger les consommateurs, à condition que ces dispositions soient compatibles avec les obligations leur incombant en vertu du droit de l'Union (voir l'article 2 de la directive 2014/17/UE [13]). Les compléments et extensions autorisés conformément à l'article 2,

[12] CJUE, 8 juillet 2019, *Commission contre Royaume de Belgique*, C-543/17, ECLI:EU:C:2019:573, point 59.

[13] « 1. La présente directive ne fait pas obstacle au maintien ou à l'adoption par les États membres de dispositions plus strictes visant à protéger les consommateurs, à condition que ces dispositions soient compatibles avec les obligations leur incombant en vertu du droit de l'Union.

2. Nonobstant le paragraphe 1, les États membres ne maintiennent ni n'introduisent dans leur droit national d'autres dispositions que celles établies à l'article 14, paragraphe 2, et à l'annexe II, partie A, en ce qui concerne la communication d'informations précontractuelles de base au moyen d'une fiche d'information standardisée européenne

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

paragraphe 1, de la directive 2014/17/UE pour les crédits hypothécaires peuvent donc être interdits par l'article 42 de la directive 2023/2225 pour les crédits à la consommation, de sorte que l'ensemble conceptuel ne peut plus simplement servir pour ces deux types de contrats de crédit.

5.2. Trois exemples peuvent être présentés à titre d'illustration [14].

5.2.1. Tout d'abord, l'article I.9, 35°, (inchangé) du CDE semble assimiler l'« intermédiaire de crédit » à « la personne qui offre ou consent des contrats de crédit, lorsque ces contrats font l'objet d'une cession ou d'une subrogation immédiate au profit d'un autre prêteur agréé ou enregistré, désigné dans le contrat ». À la question de savoir quelle disposition de la directive (UE) 2023/2225 fonde cette assimilation de certains prêteurs à des intermédiaires de crédit, la déléguée a répondu comme suit :

> « Deze gelijkstelling vloeit niet voort uit de richtlijn 2023/2225. Ze is echter niet nieuw en wordt dus niet opgenomen in het kader van de omzetting van de richtlijn 2023/2225. Deze gelijkstelling stond al in de definitie van 'kredietbemiddelaar' in de wet consumentenkrediet van 1991. Het is in deze wet opgenomen door de wet van 24 maart 2003. In de voorbereidende werkzaamheden van deze werd dit als volgt gemotiveerd (zie DOC 50K1730, p. 8): 'Zij beogen de gelijkstelling van de verkoper-kredietgever die zijn kredietovereenkomsten of de schuldvorderingen uit de kredietovereenkomsten onmiddellijk overdraagt aan een derde erkende kredietgever met een kredietbemiddelaar. Economisch gezien fungeert deze persoon als een loutere tussenpersoon: het is de kredietgeverovernemer die in werkelijkheid de voorwaarden van de kredietovereenkomst bepaalt. De voorgestelde wijzigingen hebben tot doel dat deze persoon juridisch wordt gelijkgesteld met de kredietbemiddelaar en dat bijvoorbeeld Hoofdstuk V van de wet op hem van toepassing wordt. Het is niet de bedoeling om de juridische status van de partijen bij de overeenkomst te wijzigen, maar enkel de verplichtingen die uit deze wet voortvloeien.'
>
> Deze gelijkstelling werd vervolgens ongewijzigd overgenomen in artikel I.9 WER, bij de invoeging ervan door de wet van 19 april 2014 houdende invoeging van boek VII 'Betalings- en kredietdiensten' in het Wetboek van economisch recht, houdende invoeging van de definities eigen aan boek VII en de straffen voor inbreuken op boek VII, in de boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht, en houdende diverse andere bepalingen. Bij deze invoeging was de wetgever van mening dat de tekst van Richtlijn 2014/17/EU inzake hypothecair krediet niet in de weg stond aan de toevoeging van een dergelijke gelijkstelling en niet in strijd was met de definitie van het begrip 'kredietbemiddelaar' in die richtlijn. Gezien de gelijkenis tussen de definities van 'kredietbemiddelaar' in de richtlijn 2014/17/EU en in richtlijn (EU) 2023/2225, kan dezelfde redenering worden toegepast, zodat deze gelijkstelling ook voor consumentenkrediet is gehandhaafd ».

(FISE), et à l'article 17, paragraphes 1 à 5, 7 et 8, et à l'annexe I en ce qui concerne une norme commune et cohérente de l'Union pour le calcul du taux annuel effectif global (TAEG) ».

[14] D'autres exemples sont notamment (i) la notion de « vente groupée » à l'article I.9, 89°, (inchangé) du CDE, dont la définition s'écarte de celle de l'article 3, point 16), de la directive (UE) 2023/2225, et (ii) l'article VII.74/2, § 3, en projet, du CDE, dont la définition s'écarte de celle de l'article 16 de la directive précitée. Interrogée sur ces différences, la déléguée a répondu à chaque fois en se référant aux dispositions de la directive 2014/17/UE, le choix ayant été fait d'aligner autant que possible la formulation des dispositions relatives au crédit à la consommation sur celle des dispositions concernant le crédit hypothécaire.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

La compatibilité éventuelle de l'article I.9, 35°, alinéa 2, du CDE avec la directive 2014/17/UE ne permet toutefois pas, pour les raisons susmentionnées, de tirer des conclusions quant à la compatibilité de cette même disposition avec la directive (UE) 2023/2225. En effet, la définition de l'« intermédiaire de crédit » au point 12) de l'article 3 de la directive 2023/2225 ne permet pas une assimilation de l'espèce. Compte tenu du principe d'harmonisation maximale précité, qui fonde la directive, les définitions utilisées pour transposer cette directive ne peuvent être plus larges que ce que la directive autorise, que les extensions soient nouvelles ou qu'elles découlent de réglementations nationales existantes.

5.2.2. Ensuite, l'article I.9, 41°, alinéa 1er, inchangé, du CDE définit la notion de « coût total du crédit pour le consommateur » comme « tous les coûts liés au contrat de crédit que le consommateur doit payer et qui sont connus par le prêteur, à l'exception des frais de notaire » et contient une énumération des divers coûts qui sont notamment compris. L'alinéa 2 de cet article exclut ensuite expressément un certain nombre de coûts de cette notion [15].

Alors que l'article I.9, 41°, alinéa 1er, du CDE transpose l'article 3, point 5), de la directive (UE) 2023/2225 [16], il n'apparaît pas clairement quelle disposition de la directive est transposée par l'alinéa 2. Interrogée à ce sujet, la déléguée a donné la réponse suivante :

> « Deze definitie werd ingevoerd bij de wet van 13 juni 2010 ter omzetting van de consumentenkredietrichtlijn van 2008. In de concordantietabel aldaar wordt er verwezen naar artikel 3, g) richtlijn consumentenkrediet van 2008 alsook naar artikel 19.2 van dezelfde richtlijn. In artikel 19.2 van voornoemde richtlijn (en artikel 30.2, eerste alinea van richtlijn 2023/2225) wordt bepaald welke kosten worden uitgesloten en deze tekst werd hernomen in artikel 1, 5° van de wet consumentenkrediet van 1991 (dat nu artikel I.9, 41° WER is). Voor de volledigheid geven we nog mee dat de bepaling onder c werd ingevoegd bij de wet van 22 april 2016 ter omzetting van richtlijn 2014/17/EU van 4 februari 2014 inzake hypothecair krediet ».

[15] « Le coût total du crédit pour le consommateur ne comprend pas :

a) les frais et indemnités dont le consommateur est redevable en cas de non-exécution d'une de ses obligations figurant dans le contrat de crédit ;

b) les frais, autres que le prix d'achat, lui incombant lors de l'acquisition de biens ou de services, que cet achat soit effectué au comptant ou à crédit ;

c) les frais d'enregistrement et de transcription du transfert d'un bien immobilier ».

[16] « Aux fins de la présente directive, on entend par: "coût total du crédit pour le consommateur": tous les coûts, y compris les intérêts, les commissions, les taxes, et tous les autres types de frais que le consommateur est tenu de payer pour le contrat de crédit et qui sont connus par le prêteur, à l'exception des frais de notaire ; le coût total du crédit pour le consommateur comprend également les coûts relatifs aux services accessoires liés au contrat de crédit, en particulier les primes d'assurance, si, en outre, la conclusion du contrat concernant ces services accessoires est obligatoire pour l'obtention même du crédit ou en application des clauses et conditions commerciales ».

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

L'article 30, paragraphe 2, de la directive (UE) 2023/2225 [17-18] porte toutefois exclusivement sur le taux annuel effectif global, alors que la notion de « coût total du crédit pour le consommateur » est également utilisée ailleurs dans la directive et dans les dispositions de transposition nationales (voir p. ex. l'article I.9, 66°, existant, et les articles VII.64, § 2, VII.69/1, § 2, et VII.96, alinéa 1er, en projet, du CDE). En excluant les coûts précités de la notion de « coût total du crédit pour le consommateur », le risque existe qu'il faille lui donner pour l'application de ces articles une portée autre que celle que lui donne la directive (UE) 2023/2225.

Dans le contexte du crédit hypothécaire, les « frais et indemnités dont le consommateur est redevable en cas de non-exécution d'une de ses obligations figurant dans le contrat de crédit » (point a) de l'article I.9, 41°, alinéa 2, du CDE) sont pourtant bien exclus expressément du coût total du crédit pour le consommateur (voir l'article 4, point 13, de la directive 2014/17/UE [19]).

La notion de « coût total du crédit pour le consommateur » semble ainsi avoir une portée différente en fonction de son utilisation dans un contexte de crédit ordinaire ou dans celui d'un crédit hypothécaire.

5.2.3. Comme dernier exemple, on peut citer l'article I.9, 79°/1, en projet, du CDE. Cette disposition définit la notion de « personnel ». Indépendamment de la constatation que cette notion n'est pas définie dans la directive (UE) 2023/2225 et que, compte tenu du caractère autonome des notions du droit de l'Union qui ne sont pas interprétées par référence à des dispositions de droit interne, il n'appartient en principe pas aux États membres d'en donner une définition, même si celle-ci s'aligne autant que possible sur ce qui est exposé à cet égard dans les considérants de la directive, la définition de la notion de « personnel » donnée à l'article VI.9, 79°/1, en projet, du CDE s'appliquera également dans le contexte du crédit hypothécaire. Et l'article 4, point 11, de la directive 2014/17/UE [20] contient déjà une définition – dont le contenu diffère – de la notion de « personnel ».

---

[17] L'article 30, paragraphe 2, de la directive (UE) 2023/2225 s'énonce comme suit : « 2. Pour calculer le taux annuel effectif global, on détermine le coût total du crédit pour le consommateur, à l'exception des frais dont ce dernier est redevable en cas de non-exécution d'un quelconque de ses engagements figurant dans le contrat de crédit et des frais, autres que le prix d'achat, lui incombant lors d'un achat de biens ou de services, que celui-ci soit effectué au comptant ou à crédit.
Les frais de tenue d'un compte sur lequel sont portés tant les opérations de paiement que les prélèvements, les frais d'utilisation d'un moyen de paiement permettant d'effectuer à la fois des opérations de paiement et des prélèvements ainsi que d'autres frais relatifs aux opérations de paiement sont inclus dans le coût total du crédit pour le consommateur, sauf si l'ouverture du compte est facultative et que les frais liés au compte ont été déterminés de manière claire et distincte dans le contrat de crédit ou dans tout autre contrat conclu avec le consommateur ».

[18] Il ressort du premier alinéa de cette disposition que, pour calculer le taux annuel effectif global, on doit déterminer le coût total du crédit pour le consommateur, à l'exception d'un certain nombre de coûts mentionnés expressément. Ces coûts correspondent aux points a) et b) de l'article I.9, 49°, alinéa 2, du CDE.

[19] « Aux fins de la présente directive, on entend par : "coût total du crédit pour le consommateur" : le coût total du crédit pour le consommateur au sens de l'article 3, point g), de la directive 2008/48/CE, y compris le coût de l'évaluation du bien immobilier lorsque cette évaluation est nécessaire pour obtenir le crédit mais hors frais d'enregistrement liés au transfert de propriété du bien immobilier. Ce montant exclut tous les frais à la charge du consommateur en cas de non-respect des obligations prévues dans le contrat de crédit ».

[20] « Aux fins de la présente directive, on entend par : "personnel" :

a) les personnes physiques travaillant pour le prêteur ou l'intermédiaire de crédit qui exercent directement des activités relevant de la présente directive ou qui sont en contact avec les consommateurs dans le cadre de ces activités ;

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

5.3. Dans la mesure où, sur le fond, les dispositions de droit interne modifiées (ou maintenues) par le dispositif en projet visent tant à transposer la directive (UE) 2025/2223 que la directive 2014/17/UE, les auteurs de l'avant-projet devront s'assurer que les deux cadres juridiques européens peuvent être transposés de la même manière en droit interne. Si tel n'est pas le cas, il faudra encore prévoir un régime davantage différencié contenant des définitions adaptées pour le crédit à la consommation et le crédit hypothécaire.

EXAMEN DU TEXTE

Article 1er

6. Contrairement à ce que l'article 1er de l'avant-projet laisse paraître, le texte soumis pour avis a pour objet de ne transposer que partiellement la directive (UE) 2023/2225. Diverses dispositions de cette directive ont en effet été reproduites de la directive 2008/48/UE et ont donc déjà été transposées en droit belge.

Il y a lieu de l'indiquer clairement à l'article 1er, alinéa 2, de l'avant-projet en remplaçant le mot « transpose » par les mots « transpose partiellement ».

Lors de la communication de la transposition à la Commission européenne conformément à l'article 48, paragraphe 2, de la directive (UE) 2023/2225, il faudra néanmoins aussi identifier les dispositions existantes qui, selon les auteurs de l'avant-projet, visent à transposer la directive. Il est recommandé de déjà le faire dans l'exposé des motifs.

Article 2

7.1. L'article 2 de l'avant-projet contient diverses modifications de l'article I.9 du CDE. Or, à l'heure actuelle, il existe deux articles I.9 dans le code précité. C'est uniquement sur la base de la structure des deux articles I.9 et du contexte du projet de loi à l'examen qu'on peut conclure qu'il s'agit de modifier l'article I.9 du livre Ier, titre 2, chapitre 5 du CDE et non son article I.9 du livre Ier, titre 2, chapitre 6.

Le Conseil d'État rappelle une nouvelle fois [21] qu'il serait préférable de mettre le projet de loi à l'examen à profit pour adapter la numérotation des dispositions législatives

b) les personnes physiques travaillant pour un représentant désigné qui sont en contact avec les consommateurs dans le cadre des activités relevant de la présente directive ;

c) les personnes physiques qui dirigent directement ou encadrent les personnes physiques visées aux points a) et b) ».

[21] Voir déjà l'avis C.E. 64.837/1 du 24 janvier 2019 sur un avant-projet devenu la loi du 2 mai 2019 'portant dispositions diverses en matière d'économie', observation 7 ; l'avis C.E. 77.144/1 du 27 décembre 2024 sur une proposition de loi 'modifiant le Code de droit économique en vue de garantir un revenu juste aux agriculteurs', observation 7, et l'avis C.E. 75.059/1-4-16 du 29 janvier 2024 sur un avant-projet devenu la loi du 3 mai 2024 'portant dispositions diverses en matière d'économie (I)' et la loi du 25 mai 2024 'modifiant le livre XV du Code de droit économique et la loi du 27 mars 2023 protégeant la profession et le titre de géomètre-expert et créant un Ordre des géomètres-experts', note de bas de page 11.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

concernées de manière à remédier à la confusion résultant du fait qu'il existe deux articles I.9 dans le Code de droit économique.

7.2. Dans la définition de la notion de « dépassement », à l'article I.9, 52°, en projet, du CDE, le segment de phrase « autorise un consommateur à disposer de fonds » est remplacé par le segment de phrase « met à la disposition du consommateur des fonds ». À la question de savoir s'il ne faut pas remplacer également ce même segment de phrase à l'article I.9, 51°, du CDE, qui n'est pas modifié, la déléguée a répondu en ces termes :

> « De bewoording van 'overschrijding' werd in de richtlijn (EU) 2023/2225 aangepast. Aangezien de bewoording in het Nederlands beter aansluit bij de Engelse en Franse tekst werd de bewoording aangepast voor de definitie van 'overschrijding'. Deze wijziging werd in de richtlijn (EU) 2023/2225 niet doorgevoerd voor wat betreft de definitie van 'geoorloofde debetstand' waardoor het niet nodig werd geacht om dit aan te passen in art. I.9, 51 WER. Voor beide definities wordt dus de bewoording van de richtlijn (EU) 2023/2225 gevolgd ».

Ce point de vue ne peut être partagé. Il ressort en effet d'une analyse des versions française, allemande, espagnole, portugaise, roumaine, italienne et anglaise des points 18° (« facilité de découvert ») et 19° (« dépassement ») de l'article 3 de la directive (UE) 2023/2225 que la formulation des deux notions est toujours harmonisée dans chacune de ces versions linguistiques. Il semble qu'il faille déduire de ce qui précède, certes sous réserve d'indications contraires dans d'autres versions linguistiques encore de la directive, que le maintien des mots « autorise un consommateur à disposer de fonds » dans la définition de la notion de « facilité de découvert », à l'article 3, point 18), de la directive (UE) 2023/2225, repose sur une erreur matérielle qui doit être corrigée dans le cadre de la transposition envisagée en droit national.

Mieux vaudrait contacter la Commission européenne à propos de cette discordance afin de confirmer cette lecture et de publier une éventuelle rectification.

On complétera si nécessaire l'article 2 de l'avant-projet afin de mieux conformer l'article I.9, 51°, existant, du CDE et l'article I.9, 52°, en projet, du CDE à la portée visée de la directive.

Article 8

8. L'article VII.64, § 2, alinéa 1er, 4°, du CDE, en projet à l'article 8 de l'avant-projet, rend obligatoire de mentionner « la durée du contrat de crédit », tandis que selon l'article 8, paragraphe 3, d), de la directive (UE) 2023/2225, il ne faut mentionner « la durée du contrat de crédit » que « le cas échéant » Interrogée à ce sujet, la déléguée a donné la réponse suivante :

> « Deze bepaling is een omzetting van artikel 5.1, alinea 2, 4° consumentenkredietrichtlijn van 2008.
>
> De duur van de kredietovereenkomst is een essentieel element. Bijgevolg moet de duur van de kredietovereenkomst wordt opgenomen in het representatief voorbeeld en ze moet zoveel mogelijk overeenkomen met de karakteristieken van de kredietovereenkomst die de kredietgever vermeldt in zijn reclame.

‡LW-BCC|KBGBG-HIGAGVT‡

Er is dus geopteerd om de huidige tekst van artikel VII.64, § 1, 4° WER ('duur van de kredietovereenkomst') te behouden ».

On ne peut se rallier à la réponse de la déléguée. L'article 5, paragraphe 1, de la directive 2008/48/UE (actuellement : article 10, paragraphe 3, de la directive (UE) 2023/2225) règle les obligations relatives aux informations précontractuelles, tandis que l'article VII.64, § 2, 3°, en projet, du CDE porte sur les informations standard à faire figurer dans la publicité. Cette disposition transpose dès lors l'article 8, paragraphe 3, de la directive (UE) 2023/2225 qui, contrairement à l'article 10, paragraphe 3, de la même directive, n'oblige à mentionner la durée du contrat de crédit que « le cas échéant » [22].

Dans la mesure où la directive (UE) 2023/2225 ne semble pas contenir d'habilitation permettant aux États membres de renforcer les informations standard à inclure dans la publicité, on alignera le texte de l'article VII.64, § 2, 3°, en projet, du CDE sur celui de l'article 8, paragraphe 3, de la directive.

Articles 14 et 23

9.1. L'article VII.69, § 1er, alinéa 1er, première phrase, du CDE, en projet à l'article 14 de l'avant-projet, s'énonce comme suit :

> « Dans le cadre de l'évaluation de la solvabilité, le prêteur et l'intermédiaire de crédit sont tenus de demander au consommateur sollicitant un contrat de crédit, ainsi que, le cas échéant, à la personne qui constitue une sûreté personnelle, les informations pertinentes et exactes relatives aux revenus et dépenses du consommateur ainsi que d'autres critères économiques et financiers qui sont nécessaires et proportionnés à la nature, la durée et la valeur du crédit et aux risques qu'il présente pour le consommateur ».

Cette disposition doit être combinée avec l'article VII.77, § 1er, alinéa 1er, du CDE, en projet à l'article 23 de l'avant-projet, aux termes duquel le prêteur « procède également à l'évaluation rigoureuse de la solvabilité des personnes qui ont constitu[é] une sûreté personnelle ».

À la question de savoir comment les deux dispositions s'articulent par rapport à la directive (UE) 2023/2225, la déléguée a donné la réponse suivante :

- en ce qui concerne l'article VII.69, § 1er, alinéa 1er, première phrase, en projet, du CDE :

> « Overweging 55 van richtlijn 2023/2225 zegt het volgende: 'Bij de beoordeling van het vermogen van de consument om aan zijn verplichtingen uit hoofde van de kredietovereenkomst te voldoen, moet de kredietgever rekening houden met relevante factoren en specifieke omstandigheden, bijvoorbeeld, maar niet uitsluitend, of er in het geval van krediet ter financiering van studiekosten of ter dekking van uitzonderlijke gezondheidszorgkosten die overeenkomstig deze richtlijn zijn verstrekt, voldoende bewijs is dat dergelijk krediet de consument toekomstige inkomsten zullen opleveren, **dan wel of er zekerheden of andere vormen van garanties voorhanden zijn die de consument zou kunnen aanwenden als onderpand voor het krediet.' (**eigen markering)

[22] Tel était d'ailleurs déjà le cas en application de la directive 2008/48/UE (voir l'article 4.2, d) de cette directive).

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

Er is gekozen om de huidige bewoording van art. VII.69, § 1 WER te behouden, die het volgende stelt: 'In het raam van het beoordelen van de kredietwaardigheid vragen de kredietgever en de kredietbemiddelaar aan de consument die om een kredietovereenkomst verzoekt en, in voorkomend geval, aan de steller van een persoonlijke zekerheid'.

Deze bewoording werd ingevoegd in de consumentenkredietwet van 1991 bij de wet van 24 maart 2003. Door de hervorming van 2003 werd de plicht van de professional ingevoerd om zich eveneens te informeren over de financiële situatie en de terugbetalingsmogelijkheden aan de stellers van een persoonlijke zekerheid. De wet schrijft aan deze plicht zich te informeren dus hetzelfde doel toe als aan de plicht om informatie te verzamelen van de consument als hoofdschuldenaar. Het gaat erom *'hun financiële toestand en hun terugbetalingsmogelijkheden te beoordelen en, in ieder geval, hun lopende financiële verbintenissen'* te beoordelen. Deze plicht zich te informeren impliceert bijgevolg dat, wanneer uit de verzamelde informatie zou blijken dat de financiële situatie van de borg deze laatste niet toelaat terug te betalen, de kredietgever zijn verbintenis zou moeten weigeren » ;

- en ce qui concerne l'article VII.77, § 1er, alinéa 1er, en projet, du CDE :

« Er is inderdaad gekozen om de zinssnede in huidig art. VII.77, § 1, eerste lid WER te behouden om de reden dat de kredietgever rekening moet houden met alle pertinente factoren en specifieke omstandigheden, zoals het bestaan van zekerheden of andere garanties voorhanden die de consument zou kunnen aanwenden als onderpand voor het krediet (zie overweging 55 van richtlijn 2023/2225).

De kredietwaardigheidsanalyse van de zekerheidssteller valt buiten het geharmoniseerde acquis van de richtlijn. De kredietwaardigheidsbeoordeling van de persoon die de persoonlijke zekerheid stelt heeft als doel te bepalen of deze persoon in staat zal zijn om zijn verbintenis na te komen wanneer er een beroep zal worden gedaan op zijn waarborg. Om deze kredietwaardigheid te beoordelen, mag de kredietgever enkel rekening houden met de inkomsten van de persoon die de zekerheid stelt. Hij mag deze niet bijtellen bij deze van de kredietnemer, aangezien het precies de rol is van de persoonlijke zekerheidssteller om tussen te komen in geval van wanbetaling van de kredietnemer ».

Les réponses de la déléguée peuvent être accueillies. Il apparaît au Conseil d'État que le considérant 55 de la directive contient une liste non exhaustive des éléments permettant d'évaluer la solvabilité effective du demandeur, qui peut certes aussi tenir compte de « l'existence de sûretés ou d'autres formes de garanties que le consommateur pourrait fournir afin de garantir le crédit », mais qui n'atteindrait pas l'objectif normatif si la solvabilité d'une éventuelle personne ayant constitué une sûreté personnelle ne peut être prise en compte. Une garantie d'une personne insolvable ayant constitué une sûreté personnelle peut difficilement être considérée comme une « garantie (...) que le consommateur pourrait fournir afin de garantir le crédit ».

En outre, dans la mesure où cette disposition a également pour objectif de protéger la personne qui a constitué une sûreté personnelle contre la prise d'engagements dépassant ses capacités financières, l'avant-projet poursuit un but excédant le champ harmonisé de la directive, de sorte qu'il revient aux États membres d'adopter des dispositions complémentaires à ce sujet [23]. Il est néanmoins recommandé, pour cette raison, de préciser cet objectif dans l'exposé des motifs.

[23] Comparez – certes en ce qui concerne la directive 2005/29/CE du Parlement européen et du Conseil du 11 mai 2005 'relative aux pratiques commerciales déloyales des entreprises vis-à-vis des consommateurs dans le marché intérieur

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

9.2. L'article 6 de la directive dispose ce qui suit :

« Les États membres veillent à ce que les conditions à satisfaire pour obtenir un crédit n'opèrent, entre les consommateurs résidant légalement dans l'Union, aucune discrimination fondée sur leur nationalité ou leur lieu de résidence, ni sur tout autre motif visé à l'article 21 de la Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne, lorsque ces consommateurs sollicitent, concluent ou détiennent un contrat de crédit dans l'Union.

Le premier alinéa est sans préjudice de la possibilité d'offrir des conditions d'accès au crédit différentes lorsque ces conditions différentes sont dûment justifiées par des critères objectifs ».

L'article 21 de la Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne (ci-après : la Charte) s'énonce comme suit :

« 1. Est interdite toute discrimination fondée notamment sur le sexe, la race, la couleur, les origines ethniques ou sociales, les caractéristiques génétiques, la langue, la religion ou les convictions, les opinions politiques ou toute autre opinion, l'appartenance à une minorité nationale, la fortune, la naissance, un handicap, l'âge ou l'orientation sexuelle.

2. Dans le domaine d'application des traités et sans préjudice de leurs dispositions particulières, toute discrimination exercée en raison de la nationalité est interdite ».

L'article VII.69, § 1er, alinéas 2 et 3, en projet, du CDE s'énonce comme suit :

« Sans préjudice de ce qui précède, les conditions à remplir pour obtenir un crédit ne peuvent être discriminatoires à l'égard des consommateurs résidant légalement dans l'Union en raison de leur nationalité ou de leur lieu de résidence ou de tout motif visé par la loi du 30 juillet 1981 visant à réprimer certains actes motivés par le racisme ou la xénophobie, la loi du 10 mai 2007 visant à lutter contre certaines formes de discrimination et la loi du 10 mai 2007 visant à lutter contre les discriminations entre les femmes et les hommes, lorsque ces consommateurs demandent, concluent ou disposent d'un contrat de crédit au sein de l'Union.

L'alinéa 2 est sans préjudice de la possibilité d'offrir des conditions d'accès au crédit différentes lorsque ces conditions différentes sont dûment justifiées par des critères objectifs ».

Il ressort de la comparaison entre le contenu de l'article 21 de la Charte et les critères protégés mentionnés dans la loi du 30 juillet 1981 et les lois du 10 mai 2007 que la discrimination fondée sur « l'appartenance à une minorité nationale » ne figure expressément dans aucune de ces trois lois anti-discrimination. À première vue, les autres critères protégés énumérés dans ces lois semblent suffisamment larges pour englober également les discriminations fondées sur « l'appartenance à une minorité nationale ». Cela vaut en particulier en ce qui concerne les critères de l'« ascendance », de l'« origine nationale ou ethnique », de la « langue », de la « conviction politique » et de la « conviction religieuse ou philosophique ». Ceci ne change toutefois rien à la

et modifiant la directive 84/450/CEE du Conseil et les directives 97/7/CE, 98/27/CE et 2002/65/CE du Parlement européen et du Conseil et le règlement (CE) n° 2006/2004 du Parlement européen et du Conseil' (« directive sur les pratiques commerciales déloyales ») – C.J.U.E., 30 juin 2011, C-288/10, *WAMO*, ECLI:EU:C:2011:443, dans lequel la Cour a jugé que la période d'attente belge n'est contraire à la directive sur les pratiques commerciales déloyales que dans la mesure où cette disposition a été adoptée pour protéger le consommateur, si bien que cette directive ne s'oppose pas au maintien de la période d'attente pour d'autres objectifs, à savoir garantir l'égalité des possibilités de ventes entre les commerçants et protéger l'existence des petits commerçants, car la directive ne porte pas sur ceux-ci.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

constatation que l'« appartenance à une minorité nationale » dans l'article 21 de la Charte est considérée comme un critère protégé distinct.

Afin de garantir la transposition complète de l'article 6 de la directive (UE) 2023/2225, il convient de remplacer la référence aux différentes dispositions légales (les lois anti-discrimination) figurant à l'article VII.69, § 1er, alinéa 2, du CED par une référence générale aux différents motifs de discrimination mentionnés à l'article 21 de la Charte [24]. Compte tenu de l'harmonisation totale visée par la directive (UE) 2023/2225, la Charte, nonobstant son article 53, constitue en outre le seul standard pertinent en matière de droits fondamentaux dans le cadre de la transposition de cette directive [25].

Article 17

10.1. Dans le cadre de la transposition de la directive 2008/48/UE, il a été choisi, selon la déléguée, d'utiliser la notion de « montant du crédit » plutôt que celle de « montant total du crédit » [26]. À la lumière de ce qui précède, il y a lieu de supprimer le mot « totale » de la version néerlandaise de l'article VII.70, § 5, 6°, deuxième phrase, en projet.

10.2. Il est recommandé, à l'instar de l'article 10.7 de la directive (UE) 2023/2225, de préciser à l'article VII.70, § 7, en projet, du CDE qu'il s'agit d'une dérogation au paragraphe 5.

10.3. Afin de ne laisser subsister aucune doute quant au fait que l'obligation mentionnée à l'article VII.70, § 8, en projet, du CDE repose tant sur le prêteur que, le cas échéant, sur l'intermédiaire de crédit [27], cette disposition doit se conformer davantage au texte de l'article 10, paragraphe 8, de la directive.

10.4. L'article 17 de l'avant-projet transpose l'article 10 de la directive (UE) 2023/2225. Selon le tableau de transposition, le paragraphe 9 de cette disposition [28] n'est toutefois pas transposé.

---

[24] Voir, dans un sens analogue, l'avis C.E. 78.055/1/V du 24 septembre 2025 sur un avant-projet de loi 'portant dispositions diverses en matière d'économie (I)', obs. 7.4.

[25] C.J.U.E., 26 février 2013, C-399/11, *Melloni*, ECLI:EU:C:2013:107.

[26] Pour une justification de ce choix de terminologie différent, voir *Doc. parl.*, Chambre, n° 52-2468/001, p. 23 :

« Lors d'une demande de renseignements par le Conseil d'État, il a été indiqué que la notion de 'montant du crédit' existe déjà dans la législation actuelle, cette notion est couramment utilisée, n'est contestée ni dans la jurisprudence ni dans la doctrine et s'accorde parfaitement à la *ratio legis* de la directive. En revanche, le mot 'total' tel qu'il apparaît dans la directive donne l'impression qu'il s'agirait de la somme de tous les prélèvements qu'un consommateur pourrait effectuer, ce qui n'est pas le cas lors d'un crédit *revolving* par exemple. Par ailleurs cela n'a jamais été l'intention du législateur européen. Pour ces raisons, il est proposé de conserver la notion existante de 'montant du crédit' ».

[27] Voir l'article 10.8 de la directive (UE) 2023/2225.

[28] « Dans le cas d'un contrat de crédit en vertu duquel les paiements effectués par le consommateur n'entraînent pas immédiatement un amortissement correspondant du montant total du crédit, mais servent à reconstituer le capital aux périodes et dans les conditions prévues par le contrat de crédit ou un contrat accessoire, le prêteur et, le cas échéant, l'intermédiaire de crédit incluent dans les informations précontractuelles visées au paragraphe 1 une déclaration claire et concise indiquant que les contrats de crédit de ce type ne garantissent pas le remboursement du montant total du crédit prélevé au titre du contrat de crédit, sauf si une telle garantie est expressément donnée ».

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

Interrogée à ce sujet, la déléguée a donné la réponse suivante :

« [Artikel 10.9 van de richtlijn] werd niet omgezet ingevolge het verbod op wedersamenstelling van kapitaal bij consumentenkrediet (art. VII.87, § 3 WER) ».

Concernant cette interdiction de reconstitution, le Conseil d'État, dans son avis 47.240/1 du 12 novembre 2009, a observé ce qui suit :

« L'article 27 du projet a pour objet d'apporter un certain nombre de modifications à l'article 31 de la loi du 12 juin 1991. Ces modifications laissent cependant l'article 31, § 3, intact. Cette dernière disposition interdit le système de reconstitution du capital, au sens de l'article 5, 2, de la loi du 4 août 1992 relative au crédit hypothécaire. L'article 10, paragraphe 4, de la directive précise les obligations d'information pour les crédits de reconstitution. Il est vrai que cela ne signifie pas que les États membres sont obligés d'effectivement prévoir des crédits de reconstitution. La question se pose cependant de savoir si, à la lumière des obligations d'information que mentionne la directive, le maintien de l'interdiction absolue de l'article 31, § 3, de la loi du 12 juin 1991 à l'égard des prêteurs étrangers ne pourrait pas être considéré comme une entrave prohibée à la libre circulation des services » [29].

La même réserve doit être formulée à propos du présent avant-projet.

Article 25

11. Dans la version néerlandaise de l'article VII.78/1, alinéa 1er, en projet, du CDE, le verbe « gebeuren » doit être mis au singulier.

Article 35

12. L'article 25, paragraphe 2, de la directive (UE) 2023/2225 dispose :

« Dans le cas d'un dépassement significatif qui se prolonge pendant une période supérieure à un mois, les États membres exigent que le prêteur communique sans tarder au consommateur, sur papier ou sur un autre support durable choisi par le consommateur et précisé dans le contrat visant à ouvrir un compte courant, l'ensemble des éléments suivants :

a) le dépassement ;

b) le montant concerné ;

c) le taux débiteur ;

d) toutes pénalités et tous frais ou intérêts sur arriérés qui sont applicables ;

e) la date de remboursement.

En outre, dans le cas d'un dépassement récurrent, le prêteur propose des services de conseil au consommateur, si disponible, et le réoriente sans frais vers des services de conseil aux personnes endettées ».

[29] Avis C.E. 47.240/1 du 12 novembre 2009, observation 1 à propos de l'article 27.

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

L'article VII.101, en projet, du CDE précise la notion de « dépassement significatif » comme étant « un dépassement [qui] atteint au moins 1.250 euros et se prolonge pendant une période supérieure à un mois ».

Interrogée pour savoir de quelle disposition de la directive il ressort que les États membres peuvent préciser ce qu'il faut entendre par « dépassement significatif », la déléguée a répondu ce qui suit :

> « In artikel 18 van de consumentenkredietrichtlijn van 2008 was er reeds sprake van 'een aanzienlijke overschrijding'. Dit werd in de wet van 13 juni 2010 op het consumentenkrediet vertaald in een bedrag van 1.250 euro, met de volgende toelichting (zie DOC 52K2468, p. 52): '*Het voorgestelde bedrag van 1250 euro gaat uit van een gemiddeld maandloon maar kan in functie van de praktijk door de Koning verder aangepast worden na advies van de Raad voor het Verbruik.'* De Raad van State (advies nr. 47.240/1 van 12 november 2009) had destijds geen opmerkingen bij deze bepaling.
>
> De drempel is dus geen nieuwigheid die wordt ingevoerd ter omzetting van de consumentenkredietrichtlijn van 2023, maar maakt deel uit van het huidig acquis ».

Dans la mesure où la directive (UE) 2023/2225 ne définit pas plus précisément la notion de « dépassement significatif » et n'habilite pas non plus les États membres à prévoir une telle définition dans des dispositions de droit interne [30], il s'agit d'une notion autonome du droit de l'Union dont la portée ne peut pas être limitée en droit national, même si le seuil prévu ne paraît pas déraisonnable.

Par conséquent, la formulation de l'article VII.101, en projet, du CDE doit chercher à se conformer au texte de l'article 25, paragraphe 2, de la directive (UE) 2023/2225 et le segment de phrase « un dépassement [qui] atteint au moins 1.250 euros et se prolonge pendant une période supérieure à un mois », à l'article VII.101, en projet, du CDE, doit être remplacé par les mots « dépassement significatif ».

Article 53

13. À l'article VII.148, § 1er, en projet, du CDE, on omettra les crochets.

Article 75

14.1. Consécutivement à l'article 75 de l'avant-projet, la section I*bis* (« Droit à l'oubli ») du chapitre 1er du titre II de la loi du 4 avril 2014 'relative aux assurances' transposera désormais aussi (partiellement) la directive (UE) 2023/2225.

[30] L'article 25, paragraphe 6, de la directive (UE) 2023/2225 habilite uniquement les États membres à « maintenir ou adopter des dispositions plus strictes sur les questions liées à la protection des consommateurs en situation de dépassement autres que celles prévues au présent article, conformément au droit de l'Union ».

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡

Selon les principes de technique législative [31], la mention de la transposition de la directive européenne concernée doit ressortir de la loi modifiée, en l'espèce la loi du 4 avril 2014.

À cet effet, une disposition de transposition pourrait être insérée au début de la section I*bis* (« Droit à l'oubli ») du chapitre 1er du titre II de la loi du 4 avril 2014. Mais dès lors que l'article 2 de la loi du 4 avril 2014 contient déjà une disposition de transposition, il est recommandé d'insérer dans cette disposition un nouvel alinéa mentionnant que les dispositions de la section I*bis*, pour autant qu'elles concernent une police d'assurance se rapportant au contrat de crédit, transposent partiellement la directive (UE) 2023/2225.

14.2. L'attention des auteurs de l'avant-projet est attirée sur le fait que le Conseil d'État, section de législation, donne ce jour également un avis sur une proposition de loi [32] qui vise aussi à modifier l'article 61/1, 1°, de la loi du 4 avril 2014 en vue de transposer l'article 14, paragraphe 4, de la directive (UE) 2023/2225 [33].

La modification qui y est proposée est identique sur le fond à l'article 61/1, 1°, en projet, du CDE, étant entendu qu'un régime d'entrée en vigueur dérogatoire est prévu. Il faudra veiller à ce que seule une de ces initiatives législatives se concrétise.

Article 76

15. À l'article 76, §§ 1er, alinéa 2, et 2, alinéa 2, de l'avant-projet, on prévoira chaque fois la date à l'alinéa 2.

En outre, il est recommandé, à l'article 76, § 1er, alinéa 1er, de l'avant-projet, de ne pas renvoyer à « la date d'entrée en vigueur visée à l'article 77 », mais au « 20 novembre 2026 ». En effet, conformément à l'article 77 de l'avant-projet, certaines dispositions de la loi à adopter ont une autre date d'entrée en vigueur, ce qui peut prêter à confusion.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Wim GEURTS Pierre LEFRANC

[31] Voir *Principes de technique législative. Guide de rédaction des textes législatifs et réglementaires*, Conseil d'État, 2008, à consulter sur le site Internet du Conseil d'État (www.raadvst-consetat.be), recommandation 94, formule F 4-1-2-3.

[32] Avis 78.531/1 sur une proposition de loi 'modifiant la loi du 4 avril 2014 relative aux assurances en vue d'élargir le droit à l'oubli aux assurances liées aux crédits à la consommation' (*Doc. parl.*, Chambre, 2024-25, n° 56-1079/001).

[33] « Les États membres exigent que les données à caractère personnel concernant les diagnostics de maladies oncologiques des consommateurs ne soient pas utilisées aux fins d'une police d'assurance se rapportant à un contrat de crédit après une période fixée par les États membres n'excédant pas 15 ans après la fin du traitement médical des consommateurs ».

‡LW-BCC[KBGBG-HIGAGVT‡